

Kalıcı Çözümler

Politika Notu - I

Yeniden Yerleştirme



Kalıcı Çözümler Politika Notu I

Koordinatörler: Didem Danış & Deniz Sert

Yazar: Deniz Aydınlı

Dizgi & Rapor Tasarımı: Ceren Demirel

Göç Araştırmaları Derneği (GAR)

Abbasağa Mahallesi, Üzengi Sok. No: 13 34022, Beşiktaş / İstanbul

<https://www.gocarastirmalariderneği.org/tr/>

gar@gocarastirmalariderneği.org

https://twitter.com/GAR_Derneğ

<https://www.facebook.com/gar.derneğ>

© Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilmesi koşuluyla izin alınmaksızın çoğaltılabilir.

Nisan, 2026

Bu proje, **Friedrich-Ebert-Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği** desteğiyle yürütülmektedir. Bu çalışmada ifade edilen görüşler tamamen yazara aittir; Göç Araştırmaları Derneği'nin (GAR) veya Friedrich-Ebert-Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği'nin görüşlerini yansıtmaz.

Bu yayına atıf yapmak için:

Deniz Aydınlı, "Kalıcı Çözümler Politika Notu I," GAR Politika Belgesi, İstanbul: GAR Yayınları, 2026.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR

GİRİŞ

1. ANALİTİK ÇERÇEVE

- 1.1 Hak Temelli ve Pragmatik Yaklaşımın Bütünleştirilmesi
- 1.2 Temel Kavramsal Gerilimler
- 1.3. Küresel Zorla Yerinden Edilme Krizi ve Koruma Açığı

2. KÜRESEL YENİDEN YERLEŞTİRME SİSTEMİ NASIL İŞLER?

- 2.1 Yeniden Yerleştirme ile Ülkeler Ne kadar Mülteci Kabul Ediyor?
- 2.2 Türkiye'nin Bu Sistemdeki Yeri
- 2.3 Türkiye'deki Suriyelilerin Yeniden Yerleştirme Prosedürleri

3. ULUSLARARASI HUKUKİ ÇERÇEVE

- 3.1 1951 Cenevre Sözleşmesi ve Yeniden Yerleştirme
- 3.2 BMMYK Yeniden Yerleştirme Kriterleri ve Süreci
- 3.3 Küresel Mülteci Mutabakatı (GCR) ve Paylaşılan Sorumluluk
- 3.4 AB Hukuku ve Yeniden Yerleştirme Çerçevesi
- 3.5 AİHM İctihadı: Non-refoulement ve Aile Hayatı

4. ÜÇÜNCÜ ÜLKELERİN HUKUKİ ÇERÇEVELERİ VE KABUL KOŞULLARI

- 4.1 Amerika Birleşik Devletleri: USRAP
- 4.2 Kanada: GAR ve PSR
- 4.3 AB Üye Devletleri: Yeniden Yerleştirme Çerçevesi
 - 4.3.1 Almanya
 - 4.3.2 Fransa
 - 4.3.3 İsveç
 - 4.3.4 Hollanda
 - 4.3.5 Yunanistan
 - 4.3.6 İspanya
 - 4.3.7 İtalya
- 4.4 Karşılaştırmalı Analiz: İşbirliği Yapılabilecek Ülkeler
 - 4.4.1 Fizibilite Sınıflandırması
 - 4.4.2 Yapısal Bulgular

İÇİNDEKİLER

5. TÜRKİYE'DEN YENİDEN YERLEŞTİRME SAYISINI ARTIRMANIN YOLLARI

- 5.1 Mevcut Durum: Türkiye'nin Yeniden Yerleştirme İstatistikleri
- 5.2 Kota Müzakereleri: Diplomatik Kaldıraçlar
- 5.3 GCR Taahhüt Mekanizmasının Aktif Kullanımı
- 5.4 İkili ve Çok Taraflı Anlaşma Modelleri
- 5.5 Özel Sponsorluk Programları
- 5.6 AB-Türkiye İş Birliğinin Yeniden Yapılandırılması
- 5.7 Bağımsız Bir Politika Aracı Olarak Aile Birleőtimi
 - 5.7.1 Uluslararası Hukuki Dayanak
 - 5.7.2 Engeller ve Pratik Çözümler

6. SONUÇ: HAREKETSİZLİĞİN MALİYETİ, EYLEMİN ZORUNLULUĞU

KAYNAKÇA

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

ACNUR: Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Refugiados (UNHCR'in İspanyolca kısaltması)

AIDA: Asylum Information Database (İltica Bilgi Veri Tabanı)

AİHM: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

AİHS: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

AufenthG: Aufenthaltsgesetz (Almanya Yabancılar İkamet Yasası)

BAMF: Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Almanya Federal Göç ve Mülteci Dairesi)

BM: Birleşmiş Milletler

BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

BVOR: Blended Visa Office-Referral Program (Karma Vize Ofis Sevкли Program – Kanada)

CEAR: Comisión Española de Ayuda al Refugiado (İspanya Mülteci Yardım Komisyonu)

CEAS: Common European Asylum System (Avrupa Ortak İltica Sistemi)

CESEDA: Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile (Fransa Yabancıların Giriş, İkameti ve İltica Hakkı Kanunu)

CFR: Council on Foreign Relations (Dış İlişkiler Konseyi – ABD)

CIDOB: Barcelona Centre for International Affairs

CRS: Congressional Research Service (ABD Kongre Araştırma Servisi)

ÇHS: Çocuk Hakları Sözleşmesi

DHS: Department of Homeland Security (ABD İç Güvenlik Bakanlığı)

DTM: Displacement Tracking Matrix (IOM Yer Değiştirme İzleme Matrisi)

ECRE: European Council on Refugees and Exiles (Avrupa Mülteciler ve Sürgünler Konseyi)

EMPP: Economic Mobility Pathways Pilot (Ekonomik Hareketlilik Yolları Pilot Programı – Kanada)

EUAA: European Union Agency for Asylum (Avrupa Birliği İltica Ajansı)

GAR: Government-Assisted Refugees (Hükümet Destekli Mülteciler – Kanada)

GCR: Global Compact on Refugees (Küresel Mülteci Mutabakatı)

GİB: Göç İdaresi Başkanlığı

KISALTMALAR

GK: Geçici Koruma

GRF: Global Refugee Forum (Küresel Mülteci Forumu)

GRSI: Global Refugee Sponsorship Initiative (Küresel Mülteci Sponsorluk Girişimi)

GSH: Global Special Humanitarian Visa (Küresel insani kabul vizesi - Avustralya)

HHS: Department of Health and Human Services (ABD Sağlık ve İnsan Hizmetleri Bakanlığı)

HIAS: Hebrew Immigrant Aid Society (İbrani Göçmenlere Yardım Cemiyeti)

INA: Immigration and Nationality Act (ABD Göç ve Vatandaşlık Yasası)

IOM: International Organization for Migration (Uluslararası Göç Örgütü)

IRC: International Rescue Committee (Uluslararası Kurtarma Komitesi)

IRCC: Immigration, Refugees and Citizenship Canada (Kanada Göç, Mülteciler ve Vatandaşlık Bakanlığı)

IRPA: Immigration and Refugee Protection Act (Kanada Göç ve Mülteci Koruma Yasası)

KAS: Konrad-Adenauer-Stiftung (Konrad Adenauer Vakfı – Almanya)

LOEX: Ley Orgánica 4/2000 (İspanya Yabancılar Organik Yasası)

MPI: Migration Policy Institute (Göç Politikası Enstitüsü)

MSHS: Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi

NATO: North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)

NesT: Neustart im Team (Almanya Özel Sponsorluk Programı)

OFPRA: Office français de protection des réfugiés et apatrides (Fransa Mülteciler ve Vatansızlar Koruma Ofisi)

PGRN: Projected Global Resettlement Needs (UNHCR Küresel Yeniden Yerleştirme İhtiyaç Projeksiyonu)

PRM: Bureau of Population, Refugees, and Migration (ABD Nüfus, Mülteciler ve Göç Bürosu)

PSR: Private Sponsorship of Refugees (Özel Sponsorlukla Kabul Edilen Mülteciler – Kanada)

RSD: Refugee Status Determination (Mülteci Statüsü Belirlenmesi)

KISALTMALAR

RSA: Refugee Support Aegean (Ege Mülteci Destek Örgütü)

SAH: Sponsorship Agreement Holders (Sponsorluk Anlaşması Sahipleri – Kanada)

SAO: Security Advisory Opinion (Güvenlik Danışma Görüşü – ABD)

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

TUI: Testo Unico sull'Immigrazione (İtalya Tek Göç Mevzuatı)

UK: Uluslararası Koruma

UNHCR: United Nations High Commissioner for Refugees (BMMYK'nın İngilizce kısaltması)

UNSW: University of New South Wales (Yeni Güney Galler Üniversitesi – Kaldor Centre)

USCIS: U.S. Citizenship and Immigration Services (ABD Vatandaşlık ve Göçmenlik Hizmetleri)

USRAP: U.S. Refugee Admissions Program (ABD Mülteci Kabul Programı)

YUKK: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

Giriş

Uluslararası mülteci hukukunda yerinden edilmeye yönelik üç kalıcı çözüm (*durable solutions*) tanımlanmıştır: gönüllü geri dönüş (*voluntary repatriation*), yerel entegrasyon (*local integration*) ve yeniden yerleştirme (*resettlement*). Gönüllü geri dönüş, mültecinin menşe ülkesindeki koşulların güvenli, onurlu ve sürdürülebilir biçimde geri dönüşe elverişli hale gelmesinin ardından, kendi özgür iradesiyle geri dönmesini ifade eder. 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin ruhu ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) kurumsal pratiğinde geri dönüş uzun süre 'tercih edilen çözüm' olarak konumlandırılmıştır; ancak günümüzde çatışmaların uzaması ve geri dönüş koşullarının bir türlü oluşmaması bu tercihi giderek daha sorunlu kılmaktadır. Yerel entegrasyon ise sığınma ülkesinde hukuki, ekonomik ve toplumsal açıdan kalıcı bir statü kazanmayı içerir; ancak pek çok ev sahibi ülke—Türkiye dahil—bu seçeneği ya hukuki çerçevesiyle ya da fiili uygulamalarıyla sınırlandırmaktadır.

Yeniden yerleştirme, bu üçlü yapının hem en az kullanılan hem de kavramsal açıdan en karmaşık ayağıdır. BMMYK yeniden yerleştirmeyi, “mültecinin sığınma ülkesinden, kendisini kabul etmeyi ve kalıcı ikamet hakkı vermeyi taahhüt eden üçüncü bir güvenli ülkeye transfer edilmesi” olarak tanımlamaktadır (UNHCR, 2023a). Bu tanımda üç kurucu unsur iç içe geçmektedir: birincisi, sürecin gönüllülük ilkesine dayanması; ikincisi, kabul eden devletin egemen kararına tabi olması; üçüncüsü ise yerleştirmenin geçici değil kalıcı bir koruma statüsü içermesidir. Yeniden yerleştirme uluslararası hukukta bireysel bir 'hak' olarak düzenlenmemiş olsa da pratikte BMMYK'nın bakışında kurumsal bir koruma mekanizması hüviyetindedir.

Yeniden yerleştirmenin ne olmadığı netliğe kavuşturulması, kavramsal karışıklıkların önüne geçmek açısından zorunludur. Yeniden yerleştirme bir sınır dışı etme (*deportation/refoulement*) mekanizması değildir; kişinin rızası olmaksızın gerçekleştirilemez ve non-refoulement ilkesiyle temelden ayrılır. Gönüllü geri dönüşten farklıdır; çünkü kişi menşe ülkesine değil üçüncü bir ülkeye yönlendirilir.

1. ANALİTİK ÇERÇEVE

1.1 Hak Temelli ve Pragmatik Yaklaşımın Bütünleştirilmesi

Zorunlu yerinden edilme literatürü, devletlerin mülteci korumasına yaklaşımını iki temel eksen üzerinden kavramsallaştırmaktadır. Hak temelli yaklaşım (*rights-based approach*), uluslararası hukuktan, insan hakları sözleşmelerinden ve normatif yükümlülüklerden hareket eder; mülteci korumasını devletlerin takdir yetkisindeki bir 'iyilik' değil, bireysel bir hak olarak konumlandırır. Bu çerçevede 1951 Cenevre Sözleşmesi, 1967 Protokolü, Küresel Mülteci Mutabakatı ve AB direktifleri gibi normlar, devletlerin yükümlülüklerinin kaynağını oluşturur. Pragmatik/çıkar temelli yaklaşım (*interest-based approach*) ise devletlerin mülteci politikalarını ulusal çıkarları, güvenlik kaygıları, diplomatik hesaplar ve iç siyasi dinamikler üzerinden şekillendirdiğini vurgular. Bu iki eksen, literatürde genellikle birbirinin karşıtı olarak sunulmakta; bir tarafta normatif idealizm, diğeri tarafta reelpolitik kılıcıyla keskin bir ayırım çizilmektedir.

Bu rapor, söz konusu ikilikten bilinçli olarak uzaklaşarak karma bir analitik çerçeve benimsemektedir. Bunun iki temel gerekçesi vardır. Birincisi, yalnızca hak diline yaslanan çalışmalar, normatif açıdan güçlü olsalar da, politika yapıcılara ulaşmakta ve somut değışiklik üretmekte zorlanmaktadır; çünkü karar alıcıların gündemi öncelikle fizibilite, maliyet ve siyasi risk hesaplamalarıyla şekillenmektedir. Türkiye gibi devletlerin mülteci alanındaki tercihlerini yönlendirmek için 'Türkiye ne kazanır?' sorusuna da yanıt vermek gerekmektedir. İkincisi, yani salt pragmatik argümanlar ise normatif zemini zayıflatma riski taşır; mültecileri yalnızca bir 'yük' veya 'pazarlık kozu' olarak konumlandırarak onların hak bağlamını görünmez kılabilir. Hakların araçsallaştırılması, dünyanın en kırılgan kesimlerini siyasi müzakeredeki konjonktürel değışimlerin insafına bırakır.

Koskenniemi'nin (2025) uluslararası hukuk teorisindeki 'özür ile ütopya arasındaki gerilim' (*between apology and utopia*) kavramsallaştırması, bu karma çerçevenin teorik dayanağını oluşturmaktadır. Koskenniemi'ye göre uluslararası hukuk, bir yanda devlet egemenliğinin 'özürü' ile ('hukuk devletlerin rızasının ürünüdür'), öte yanda evrensel normların 'ütopyası' ('hukuk devletlerin üzerindedir') arasında sürekli gel-git yapmaktadır (Koskenniemi, 2005).

Yeniden yerleştirme meselesinde bu gerilim somutlaşır: devletler bir yandan kabul kararlarının egemenlik hakkına ait olduğunu savunurken, öte yandan Küresel Mülteci Mutabakatı (GCR) ve *non-refoulement* ilkesi gibi uluslararası normatif beklentilerle yüzleşmektedir. Betts'in (2009a) 'korumayı ikna yoluyla sağlama' (*protection by persuasion*) kavramı ise pragmatik eksenin teorik karşılığıdır: devletlerin mülteci korumasına katkıları, çoğu zaman salt normatif yükümlülük hissinden değil, stratejik konu bağlantıları (*issue-linkage*) aracılığıyla şekillendirilmektedir. Betts ve Loescher'a (2011) göre, zorunlu göç, uluslararası ilişkilerin bir insani yan meselesi değil, uluslararası sistemin yapısal bir unsurudur; mülteci sorununu yalnızca insancıl bir dille çözmek mümkün değildir, çünkü devletler bu alanda da ulusal çıkarlar ve siyasi fizibilite hesapları yaparlar. Yani, uluslararası korumanın yalnızca hukuki yükümlülüklerle değil, **devletlerin çıkarlarını hedefleyen stratejik ikna süreçleriyle sağlanabileceğini** anlatırlar.

1.2 Temel Kavramsal Gerilimler

Karma çerçevenin işlevsel olabilmesi için, yeniden yerleştirme politikasını şekillendiren üç temel kavramsal gerilimin açıkça tanımlanması gerekmektedir.

(a) Güvenlik — Hak Gerilimi

Devletlerin güvenlik kaygıları ile mültecilerin uluslararası koruma hakları arasındaki gerilim, göç literatürünün en köklü tartışmalarından biridir. Ülkeler çoğunlukla hak temelli yaklaşımla, ülke güvenlikleri arasında dengeyi güvenlik öncelikli açıdan görme eğilimdedirler. Mülteci hukukundaki uluslararası mevzuattaki eksiklikler ve esneklikler de bunu daha mümkün kılmaktadır.

(b) Egemenlik — Uluslararası Yükümlülük Gerilimi

Yeniden yerleştirme kabul kararlarının devletlerin mutlak egemenlik alanında mı kaldığı, yoksa uluslararası hukukun ve özellikle GCR'nin üçüncü hedefinin bunu bir sorumluluk paylaşımı meselesi olarak mı çerçevelediği sorusu, sistemin temel gerilim noktalarından birini oluşturmaktadır. Suhrke (1998), mülteci korumasını bir 'küresel kamusal mal' (*global public good*) olarak kavramsallaştırmış; bu perspektif, tek bir devletin koruma yükünü üstlenmesinin kolektif eylem sorununun bir göstergesi olduğunu ortaya koymuştur. Uluslararası mülteci hukuku, devletlerin egemenlik haklarının en kritik alanlarından birine — kimin ülkeye girebileceği, kimin koruma alacağı — doğrudan temas etmektedir. Kabul kararları teknik olarak tamamen egemenlik alanında kalmakla birlikte, 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 33. maddesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) 3. madde^[1] içtihadı ve *non-refoulement* ilkesi bu egemenlik alanının sınırlarını çizmektedir.

[1] "Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz."

(c) Siyasi Fizibilite — Normatif Standart Gerilimi.

'Olması gereken' ile 'yapılabilecek olan' arasındaki mesafe, politika analizi literatürünün temel sorunsalıdır. Coğrafi kısıtlamanın kaldırılması normatif açıdan güçlü bir argüman iken, siyasi fizibilite açısından kısa vadede son derece düşük olasılıktır (Aydınlı, 2017). Politika belgelerinin en kritik analitik kararı, 'olması gereken' ile 'yapılabilecek olanın' nasıl dengeleneceğidir.

1.3 Küresel Zorla Yerinden Edilme Krizi ve Koruma Açığı

Dünya, tarihinin en derin zorla yerinden edilme kriziyle karşı karşıyadır. BMMYK Global Trends raporuna göre, 2024 yılı sonu itibarıyla dünya genelinde 123,2 milyon kişi zulme, çatışmaya, şiddete ve insan hakları ihlallerine bağlı olarak zorla yerinden edilmiş durumdadır. Bu rakam, on yıl öncesinin neredeyse iki katına tekabül etmektedir ve her 67 insandan birinin yerinden edilmiş olduğu anlamına gelmektedir. Toplam mülteci sayısı 42,7 milyona ulaşmış olup bu nüfusun yüzde 69'u yalnızca beş menşe ülkeden—Afganistan, Suriye, Sudan, Ukrayna ve Venezuela—gelmektedir.

Yerinden edilme rakamlarındaki bu artışa karşın, kalıcı çözümlere erişim ciddi biçimde gerisinde kalmaktadır. Bu durum, literatürde 'koruma açığı' (*protection gap*) olarak kavramsallaştırılmaktadır (Betts, 2009b; Goodwin-Gill ve McAdam, 2021). Yeniden yerleştirme özelinde bu açık çarpıcı boyutlara ulaşmaktadır: BMMYK'nın 2025 yılı için öngördüğü yeniden yerleştirme ihtiyacı 2,9 milyon kişi iken, mevcut küresel kota ABD'nin programını askıya alması sonrasında 195.069'dan yalnızca 31.281'e düşmüştür (UNHCR, 2025b). 2024 yılında devletler tarafından toplam 188.800 mülteci yeniden yerleştirilmiş olsa da—bu kırk yılın en yüksek rakamıdır—bu sayı küresel ihtiyacın yüzde beşinden azına karşılık gelmektedir (UNHCR, 2025a). UNHCR, 2025 kotalarının COVID-19 pandemisi döneminin bile altına düşerek son yirmi yılın en düşük seviyesine gerilediğini vurgulamaktadır (UNHCR PGRN, 2026). 2026 projeksiyonlarına göre ise küresel yeniden yerleştirme ihtiyacı—Suriye'deki gelişmelerin etkisiyle kısmen azalarak—2,5 milyona gerilemesi öngörülmekle birlikte, uluslararası toplumun kendine biçtiği 120.000 kişilik hedef, ihtiyacın ancak yüzde beşine karşılık gelmektedir (UNHCR, 2026b).

Koruma açığı, yalnızca sayısal bir boşluk değildir; yapısal bir adaletsizliği yansıtmaktadır. Düşük ve orta gelirli ülkeler, dünyadaki mültecilerin yüzde 73'ünü barındırmaktadır; mültecilerin yüzde 67'si komşu ülkelerde kalmaya devam etmektedir (UNHCR, 2025).

Suhrke'nin (1998) 'küresel kamusal mal' (*global public good*) kavramsallaştırması ve Betts'in (2009a) 'kolektif eylem sorunu' çerçevesi, bu dengesizliğin yapısal nedenlerini açıklamaktadır: coğrafi yakınlık nedeniyle en az kaynak sahibi olan devletler en büyük koruma yükünü üstlenirken, kaynak bakımından zengin ancak coğrafi olarak uzak Kuzey devletleri katkıdan kaçınabilmektedir. Küresel Mülteci Mutabakatı'nın (*Global Compact on Refugees — GCR*) 'adil sorumluluk paylaşımı' ilkesi (GCR, 2018) bu dengesizliği gidermeyi amaçlamaktadır; ancak GCR'nin bağlayıcı olmayan yapısı, taahhütlerin gerçekleşme oranını düşük tutmaktadır. Thielemann'ın (2018) AB özelinde ortaya koyduğu gibi, külfet paylaşımı başarısızlığının temelinde 'bedavacı' (*free-riding*) ve 'sembolik dayanışma' sorunları yatmaktadır; devletler normatif taahhütlerde bulunurken fiili katkıdan kaçınabilmektedir.

2023 Küresel Mülteci Forumu'nda (GRF) 1.600'ü aşkın taahhüt açıklanmış ve 2030'a kadar 1 milyon mültecinin yeniden yerleştirilmesi hedefi yenilenmiş olsa da (UNHCR GRF Summary, 2023), şu anki küresel kota düşüşü bu hedefle arasındaki uçurumu derinleştirmektedir. Dolayısıyla yeniden yerleştirme krizinin merkezinde normların yokluğu değil, normların ölçülenebilir ve öngörülebilir kurumsal kapasiteye dönüşmemesi yer almaktadır. Hathaway ve Neve'nin (1997) erken bir dönemde ortaya koyduğu 'kolektif ve çözüm odaklı koruma' önerisi, aradan geçen çeyrek yüzyılda güncelliğini yitirmek bir yana daha acil hale gelmiştir.

2. KÜRESEL YENİDEN YERLEŞTİRME SİSTEMİ NASIL İŞLER?

Yeniden yerleştirme, BMMYK'nın merkezi koordinasyonunda çok aŐamalı ve çok aktörlü bir süreç olarak işler. BMMYK, bu süreci beş temel aŐamada kavramsallaştırmaktadır:

1. AŐama: Mülteci Statüsü Belirlenmesi (Refugee Status Determination — RSD). RSD, ev sahibi devletin veya BMMYK'nın bireysel başvuruları değerlendirerek kişinin uluslararası koruma ihtiyacını tespit ettiği idari süreci ifade eder. Asıl sorumluluk ev sahibi devlete ait olmakla birlikte, devletin bu görevi yerine getiremediği veya getirmek istemediği durumlarda BMMYK devreye girer.

2. AŐama: Hassasiyet Tespiti ve Sevk (Referral). RSD'nin tamamlanmasının ardından BMMYK, sekiz hassasiyet kategorisinden birine giren mültecileri yeniden yerleştirme için aday gösterir. Bu kategoriler Şu Şekilde sıralanmaktadır: (1) hukuki ve fiziksel güvenlik riskleri, (2) öngörülebilir alternatif kalıcı çözüm yokluğu, (3) işkence ve Şiddet mağdurları, (4) tıbbi ihtiyaçlar, (5) risk altındaki kadın ve kız çocukları, (6) aile birleşimi ihtiyacı, (7) refakatsiz çocuklar ve ergenler ve (8) uzun süredir yerinden edilmiş kişiler.

3. AŐama: Kabul Eden Devletin İncelemesi. Sevk edilen dosyalar kabul eden ülkeye iletilir. Her devlet kendi ulusal güvenlik taramalarını, mülakat prosedürlerini ve kabul kriterlerini uygular. ABD'nin çok katmanlı güvenlik kontrolü (*Security Advisory Opinion — SAO*) sistemi bu aŐamayı önemli ölçüde uzatabilmektedir (CRS, 2025). Ancak Ocak 2025 itibarıyla ABD'nin mülteci kabul programını (USRAP) süresiz olarak askıya alması, bu aŐamayı fiilen işlevsiz kılmıŐ ve küresel yerleştirme kapasitesinde dramatik bir daralmaya yol açmıŐtır. Yani, bu süreç ülkelerin ulusal mevzuat ve politikalarına göre deđiŐebilen bir aŐamadır.

4. AŐama: Kültürel Oryantasyon ve GidiŐ Öncesi Hazırlık. Kabul kararının ardından Uluslararası Göç Örgütü (IOM) koordinasyonu ile kültürel oryantasyon programları, sağlık kontrolleri ve seyahat düzenlemeleri gerçekleştirilir.

5. AŐama: GidiŐ ve Entegrasyon. Mültecinin hedef ülkeye ulaşması ve o ülkenin sağladığı entegrasyon hizmetlerinden yararlanmasıyla süreç tamamlanır.

Süreç uzunluğu, sistemin en kritik yapısal sorunlarından biridir. BMMYK verilerine göre, 2023 yılında sevkten gidişe kadar geçen ortalama süre 783 güne—yaklaşık 26 aya—yükselmiştir; bu rakam 2022'de 751 gündü (UNHCR, 2024). Böylesine uzun bekleme sürelerinin mültecilerin psikolojik sağlığı, ekonomik özerkliği ve yaŐam koşulları üzerindeki yıkıcı etkileri, akademik literatürde giderek daha yoğun biçimde belgelenmektedir.

2.1 Yeniden Yerleştirme ile Ülkeler Ne kadar Mülteci Kabul Ediyor?

Küresel yeniden yerleştirme sistemi, az sayıda devletin omuzlarına yüklenen aşırı dengesiz bir yapı sergilemektedir. UNHCR Global Report'a (2025) göre 2024 yılında devletler tarafından toplam 188.800 mülteci yeniden yerleştirilmiş olup bu rakam, kırk yılın en yüksek düzeyidir. Buna karşın, 2023 verilerine göre BMMYK aracılığıyla gerçekleşen 96.311 gidişin yüzde 85'inden fazlası yalnızca dört ülkeye yönelmiştir: ABD (61.644), Kanada (13.458), Almanya (4.881) ve Avustralya (4.186) (UNSW Kaldor Centre, 2024). Bu yoğunlaşma, sistemin hem güçlü yanını (belirli devletlerin kurumsal kapasitesi) hem de kırılgan yanını (tek bir ülkenin politika değişikliğinin tüm sistemi sarsabilmesi) yansıtmaktadır.

Küresel Yeniden Yerleştirme İstatistikleri, 2019-2024

Yıl	BMMYK Sevk	BMMYK Gidiş	Toplam Yerleştirme	Küresel İhtiyaç	Karşılama (%)	Ülke Sayısı
2019	81.671	~63.700	~107.800	1.440.000	%7,5	29
2020	39.534	~22.800	~34.400	1.440.000	%2,4	25
2021	63.190	~39.300	~57.500	1.470.000	%3,9	23
2022	116.481	~58.500	~114.300	2.000.000	%5,7	25
2023	155.486	96.311	~158.700	2.000.000	%7,9	24
2024	203.777	116.500	188.800	2.400.000	%7,9	23

Not. UNHCR Refugee Data Finder(2026a); UNHCR Global Resettlement Fact Sheets (2019–2024); CRS (2025) verileri temel alınarak yazar tarafından derlenmiştir. 'Toplam Yerleştirme' sütunu BMMYK dışı devlet programlarını da içermektedir.

Tablo 1'de görüldüğü üzere, 2024 yılında rekor sayıda yeniden yerleştirme gerçekleşmiş olmasına karşın, bu rakam küresel ihtiyacın yüzde sekizinden azına tekabül etmektedir; BMMYK Global Report (2025) bu oranı "yüzde beşin altında" olarak nitelendirmektedir. 2025 yılı için tablo çok daha kaygı vericidir: yeniden yerleştirme ihtiyacı 2,9 milyona yükselirken, mevcut küresel kota—ABD'nin mülteci kabul programını Ocak 2025'te askıya alması nedeniyle—195.069'dan 31.281'e düşmüştür (UNHCR, 2025). UNHCR, 2025 kotalarının COVID-19 pandemisi döneminin bile altına düşerek son yirmi yılın en düşük seviyesine gerilediğini vurgulamaktadır (UNHCR, 2026b). 2026 için ise küresel yeniden yerleştirme ihtiyacı—Suriye'deki gelişmelerin etkisiyle kısmen azalarak—2,5 milyona gerilemesi öngörülmektedir (UNHCR, 2026b).

Türkiye bu kişileri iç hukukta "Geçici Koruma" statüsünde tutarken; kabul eden üçüncü ülkeler, onları 1951 Cenevre Sözleşmesi kapsamında "Mülteci" olarak tanımaktadır. Bu da ülkelerin Suriyeliler için ayırdığı kota ve şartlar çerçevesinde Birleşmiş Milletler kurumları ile koordinasyon içinde Suriyelilerin yeniden yerleştirilmesini mümkün kılmıştır.

2018 yılında kabul edilen yetki devri ile, BMMYK bu tarihten itibaren doğrudan başvuru kabul etmemektedir. Mülteci statüsü belirleme ve yönlendirme inisiyatifi tamamen Türkiye Cumhuriyeti devletine ve GİB'e devredilmiştir. GİB veri tabanındaki kişiler arasından "en kırılgan" dosyaları belirlemekte (Acil tıbbi ihtiyaç, şiddet/işkence mağduriyeti, risk altındaki kadın/çocuklar ve entegrasyon imkanı olmayanlar önceliklidir) seçilen dosyalar BMMYK'ya iletilmektedir. BMMYK yetkilileri, GİB'den gelen ailelerle detaylı mülakatlar yaparak uluslararası koruma ihtiyacının küresel standartlara göre teyidini yaparak, uygun bulunanlar için Yeniden Yerleştirme Kayıt Formu hazırlar ve kota ayıran üçüncü ülkelere sunar. Egemenlik hakkı gereği son karar her zaman alıcı ülkenindir. İlgili ülkenin göçmenlik veya konsolosluk görevlileri adaylarla mülakat yapar ve kendi ulusal güvenlik kriterlerine göre çok sıkı bir güvenlik soruşturması yürütür. Kabul kararı sonrası IOM devreye girer ve sağlık taraması, oryantasyon, lojistik gibi prosedürleri tamamlar. Seyahat öncesi ise GİB, kişinin Türkiye'deki Geçici Koruma kaydını siler ve kimliğini iptal eder. Kişiye yasal ayrılış için "Çıkış İzin Belgesi" düzenlenir. IOM eşliğinde ülkeden ayrılan kişi, yeni ülkesine kalıcı ve yasal mülteci statüsüyle giriş yapar.

Bunun dışında Avrupa Birliği (AB) ile Türkiye arasında anlaşmalarla özel bir mekanizma, 1'e 1 Mutabakatı" olarak da adlandırılan bir iş birliği geliştirilmiştir. Standart prosedüre ek olarak işleyen bu özel anlaşma iade karşılığı kabul esasına dayanır. Yani, örneğin Yunan adalarına yasadışı geçen her bir Suriyelinin Türkiye'ye iadesine karşılık, Türkiye'deki kamplarda veya şehirlerde bekleyen başka bir Suriyeli AB ülkelerine yerleştirilir. 2016 AB-Türkiye Mutabakatında yer alan bu maddenin esas amacı ise Ege Denizi'ndeki yasadışı göçü durdurmak ve yasal kanalları teşvik etmektir.

Sonuç olarak bu sistem, Türkiye'deki "Geçici Koruma" statüsündeki kişilerin, uluslararası toplum tarafından "de facto mülteci" olarak kabul edilmesi sayesinde kurulan yasal bir köprüdür. Süreç tamamen devlet kontrolünde başlar ve BM kurumlarının operasyonel desteğiyle uluslararası kalıcı çözüme ulaşır. Ancak 2016-2026 yılları içinde GK altındaki Suriyelilerden yeniden yerleştirmesi yapılanların sayısı 72.199'da kalmış ve istenilen külfet paylaşımı gerçekleştirilememiştir (GİB, 2016).

Dünya Bankası'nın tahminlerine göre, Türkiye'nin 2011–2022 yılları arasında mültecilere yönelik doğrudan kamu harcaması yaklaşık 50 milyar ABD dolarıdır (World Bank, 2023). Avrupa Birliği'nin bu dönemde Türkiye'deki mültecilere ve ev sahibi topluluklara yönelik toplam desteği ise yaklaşık 12,4 milyar avro düzeyindedir (Avrupa Komisyonu, 2025). Bu rakamlar, Türkiye'nin taşıdığı mali yükün boyutunu gösterirken, yeniden yerleştirme rakamlarının düşüklüğü, Küresel Mülteci Mutabakatı'nın (*Global Compact on Refugees — GCR*) 'adil külfet paylaşımı' (*fair burden-sharing*) ilkesinin ne ölçüde söylemde kaldığını somutlaştırmaktadır.

3. ULUSLARARASI HUKUKİ ÇERÇEVE

3.1 1951 Cenevre Sözleşmesi ve Yeniden Yerleştirme

1951 Cenevre Sözleşmesi, uluslararası mülteci hukukunun temel taşıdır; ancak metninde yeniden yerleştirmeye doğrudan bir atıf bulunmamaktadır. Sözleşme, mülteci tanımını, non-refoulement ilkesini (Md. 33) ve mültecilerin sığınma ülkesindeki asgari haklarını düzenlerken, bu kişilerin üçüncü bir ülkeye transfer edilmesine ilişkin herhangi bir yükümlülük öngörmemektedir. Bu boşluk, yeniden yerleştirmenin hukuki statüsünü belirsizleştiren temel yapısal zaafiyettir: yerleştirme, devletlerin bağlayıcı bir yükümlülüğü değil, gönüllü bir taahhüdü olarak konumlanmıştır. Ancak Sözleşme’de ‘yeniden yerleştirme’ kelimesinin geçmemesi, üçüncü ülke çözümlerinin hukuken önemsiz olduğu anlamına gelmez; tersine, bazı durumlarda geri göndermeme yükümlülüğünün pratik sonucu, güvenli üçüncü ülke çözümü arayışının güçlenmesi olur.

Bu boşluğu tamamlayan temel metin, 1950 tarihli BMMYK Tüzüğü’dür. Tüzük, BMMYK’ya mültecilerin üçüncü ülkelere yerleştirilmesini kolaylaştırma yetkisi vermektedir; bu ‘yerleştirme yetkisi’ (*mandate resettlement*), BMMYK’nın kalıcı çözüm arayışındaki üç temel aracından birini oluşturmaktadır (UNHCR Tüzüğü, 1950, Md. 1 ve 8). 1951 Sözleşmesi’nin önsözü de “mülteci sorununun uluslararası iş birliği olmaksızın çözülemeyeceğini” açıkça ifade etmektedir. Dolayısıyla Sözleşme, yeniden yerleştirmeyi doğrudan düzenlemese de, sorumluluk paylaşımının normatif zeminini kurmuştur. Kirişçi’nin (2021) vurguladığı gibi, Sözleşme’nin en büyük sınavı, sorumluluk paylaşım mekanizmalarının gönüllülük esasına bağlı kalması olmuştur.

Türkiye özelinde bu çerçeveyi biçimlendiren kritik unsur, coğrafi kısıtlamadır. Türkiye, 1951 Sözleşmesi’ni ‘Avrupa’da meydana gelen olaylar’ kaydıyla onaylamış ve 1967 Protokolü’yle bu kısıtlamayı sürdürmüştür. Bunun somut sonucu, Avrupa dışından gelen sığınmacılara tam mülteci statüsü verilememesi ve bu kişilerin ‘şartlı mülteci’ olarak sınıflandırılmasıdır (YUKK, 2013, Md. 62).

Şartlı mülteci statüsü, kişinin üçüncü bir güvenli ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye’de kalmasına izin vermektedir; ancak bu ‘geçici kalışın’ süresi belirsizdir ve pratikte yıllarca uzayabilmektedir (Pekşen, 2025). Coğrafi kısıtlama, Türkiye’yi yeniden yerleştirmeye hem bağımlı kılan hem de bu sürece erişimi yapısal olarak kısıtlayan paradoksal bir mekanizma yaratmaktadır (Ekşi, 2015; Aydın, 2017).

Zieck’in (2010) ‘paralel izler ve semptomatik çatlaklar’ metaforuyla analiz ettiği gibi, BMMYK’nın Türkiye’deki operasyonları bu paradoksun doğrudan yansımasıdır. Türkiye açısından, yeniden yerleştirme noktasında, hukuki boşluk ile uygulama boşluğunu ayırmak gerekirse; hukuki boşluğun, 1951 Sözleşmesi’nin yeniden yerleştirmeyi açıkça kodlamamış olması; uygulama boşluğunda ise mevcut koruma ilkelerine rağmen kabul eden devletlerin kota, güvenlik taraması ve siyasi irade eksikliği nedeniyle çözümü dar tutması karşımıza çıkmaktadır.

3.2 BMMYK Yeniden Yerleştirme Kriterleri ve Süreci

BMMYK, yeniden yerleştirme için uygun gördüğü mültecileri sekiz hassasiyet kategorisi üzerinden belirlemektedir. Yeniden Yerleştirme El Kitabı (Resettlement Handbook, 2023) bu kategorileri şu şekilde sıralamaktadır: (1) hukuki ve fiziksel güvenlik riskleri, (2) öngörülebilir alternatif kalıcı çözüm yokluğu, (3) işkence ve şiddet mağdurları, (4) tıbbi ihtiyaçlar, (5) risk altındaki kadın ve kız çocukları, (6) aile birleşimi ihtiyacı, (7) refakatsiz çocuklar ve ergenler, (8) başka kalıcı çözümü bulunmayan mülteciler. Bu liste, yeniden yerleştirmenin rastgele bir göç yönetimi aracı değil, bireyselleştirilmiş koruma riskine göre çalışan seçici bir koruma mekanizması olduğunu gösterir.

Süreç uzunluğu, sistemin en kritik yapısal sorunlarından biridir. 2023 yılında BMMYK tarafından kolaylaştırılan yeniden yerleştirmelerde sevkten gidişe kadar geçen ortalama süre 783 güne—yaklaşık 26 aya—yükselmiştir; bu rakam 2022’de 751 gündü (UNHCR, 2024). Bu uzunluk, yalnızca bürokratik bir sorun değildir; mültecilerin temel haklarını—çalışma, eğitim, hareket özgürlüğü—fiilen askıya alan bir yapısal sorundur.

Türkiye'deki uydu kent sisteminde şartlı mültecilerin yaşadığı 'askıya alınmış yaşamlar', bu bekleme süresinin insani maliyetini somutlaştırmaktadır (Pekşen, 2025; Biner, 2014). UNHCR Türkiye, sürecin aylar sürebileceğini, hatta bir yılı aşabileceğini belirtmektedir (UNHCR Türkiye, 2025). Bu nedenle iki farklı sorun bulunmaktadır: hukuki sorun, bireyin yeniden yerleştirilme konusunda doğrudan talep hakkının bulunmamasıdır; uygulama sorunu ise kabul eden devletlerin dosya kapasitesi, güvenlik filtreleri ve kontenjan sınırlamaları sebebiyle koruma ihtiyacının zamanında çözüme dönüşmemesidir.

3.3 Küresel Mülteci Mutabakatı (GCR) ve Paylaşılan Sorumluluk

2018 yılında BM Genel Kurulu tarafından onaylanan Küresel Mülteci Mutabakatı (GCR, A/RES/73/151), yeniden yerleştirmenin normatif zeminini 1951 Sözleşmesi'nin ötesine taşımıştır. GCR'nin dört hedefinden üçüncüsü açıkça 'üçüncü ülke çözümlerine erişimin genişletilmesini' amaçlamaktadır. Bu hedef kapsamında Üç Yıllık Strateji (2019–2021) ve 2030 Yol Haritası geliştirilmiş; 2030'a kadar 1 milyon mültecinin yeniden yerleştirilmesi ve 2 milyon mültecinin tamamlayıcı yollar ile aile birleşimine erişmesi hedeflenmiştir (UNHCR, 2022). GCR, yeniden yerleştirmeyi 'olursa iyi olur' tipi bir hayırseverlik pratiği olarak değil, külfet ve sorumluluk paylaşımı mantığının çekirdek unsuru olarak sunmaktadır.

Ancak GCR'nin bağlayıcı olmayan (*non-binding*) yapısı, taahhütlerin gerçekleşme oranını yapısal olarak sınırlamaktadır. 2023 Küresel Mülteci Forumu'nda (GRF) 1.600'ü aşkın taahhüt açıklanmış ve 32 devlet üçüncü ülke çözüm taahhütlerini yenilemiştir (UNHCR, 2023). AB, 2023 Forumu'nda Suriyeliler ve Afganlar için yeniden yerleştirme ve insani kabulü sürdürme iradesini yansıtmış (European Commission, 2023); ABD özellikle risk altındaki gruplar için yerleştirme alanını kullanmaya devam edeceğini açıklamıştır (US Department of State, 2023). Buna karşın, 2019 GRF'de verilen taahhütlerin yalnızca üçte birinin gerçekleştiği tespit edilmiştir (GCR Indicator Report, 2023). Bu durum, Betts'in (2009a) 'kolektif eylem sorunu' kavramsallaştırmasını doğrulamaktadır: sorumluluk paylaşımı normları, sığınma normlarına kıyasla çok daha zayıf ve büyük ölçüde ihtiyari kalmaktadır. Schieffer'in (2024) ortaya koyduğu gibi, AB'nin yeniden yerleştirme alanındaki normatif gerekçeleri zaman içinde insani korumadan göç yönetimine doğru kaymış; bu durum, yerleştirmenin araçsallaştırılması riskini artırmıştır.

Türkiye açısından GCR, çift yönlü bir fırsat sunmaktadır. Bir yandan, dünyanın en büyük mülteci ev sahibi ülkelerinden biri olarak Türkiye'nin taşıdığı yük, GCR'nin 'adil külfet paylaşımı' ilkesinin (Md. 4) somut ihlalini göstermektedir. Öte yandan, Türkiye bu çerçeveyi, yerleştirme ülkelerinden kota artışı talep etmek için meşru bir diplomatik kaldıraç olarak kullanabilir. GCR'nin 'yumuşak hukuk' (*soft law*) niteliği, bağlayıcılığını sınırlamakla birlikte, uluslararası müzakere masasında normatif baskı oluşturma kapasitesini ortadan kaldırmamaktadır (Suhrke, 1998; Betts ve Loescher, 2011). Normatif zemin Türkiye'nin müzakere kapasitesini güçlendirebilir; çünkü GCR mantığı, yeniden yerleştirme artışını Türkiye'ye bir lütf değil, uluslararası sorumluluk paylaşımının gecikmiş icrası olarak çerçeveler.

3.4 AB Hukuku ve Yeniden Yerleştirme Çerçevesi

AB düzeyinde yeniden yerleştirme, 2024 Göç ve İltica Paktı ile ilk kez kapsamlı bir yasal çerçeveye oturtulmuştur. 2024/1350 Sayılı Tüzük (Yeniden Yerleştirme ve İnsani Kabul Çerçevesi Tüzüğü), Birlik düzeyinde yeniden yerleştirme ve insani kabul çerçevesi oluşturarak, üye devletlerin mevcut ad hoc uygulamalarını ortak bir prosedüre bağlamayı amaçlamaktadır. Avrupa Komisyonu, bu düzenlemenin ortak tanımlar, uygunluk ölçütleri, ret nedenleri ve kabul prosedürü getirdiğini belirtmektedir (European Commission, 2026). İki yıllık Birlik Planı modeli temel yenilik olup planın BMMYK'nın küresel ihtiyaç projeksiyonları, üye devlet katkıları ve Yüksek Düzey Komite tartışmaları temelinde kabul edilmesi öngörülmektedir. Prantl (2023), AB'nin yeniden yerleştirme çerçevesini Amerikan modeliyle karşılaştırmalı olarak incelemiş ve AB'nin gönüllülük esaslı yapısının öngörülebilirliği ciddi biçimde zayıflattığını göstermiştir.

Paktın diğer kilit düzenlemeleri arasında, 2024/1351 Sayılı Tüzük yer almakta olup bu tüzük, üye devletler arasında zorunlu ve kalıcı bir dayanışma mekanizması öngörmektedir. Ancak söz konusu mekanizmada yeniden yerleştirme, bir dayanışma aracı olarak sayılmakla birlikte, üye devletlerin bunu AB dışı ülkelerdeki mültecilere uygulayıp uygulamayacağı geniş ölçüde takdir yetkilerine bırakılmıştır. AB'nin yeniden yerleştirme rejiminde Avrupa Birliği İltica Ajansı'nın (European Union Agency for Asylum-EUAA) rolü de artmıştır; 2020'de oluşturulan Yeniden Yerleşim ve İnsani Kabul Ağı (Resettlement and Humanitarian Admission Network) üzerinden üye devletlerin program uygulaması desteklenmektedir (European Commission, 2026). Bu nokta Türkiye açısından önemlidir; çünkü Türkiye AB üyesi olmamakla birlikte, AB'nin ortak planlama ve operasyonel destek kapasitesi arttıkça Türkiye'den yapılacak sevklerin daha kurumsal, öngörülebilir ve çok yıllık çerçeveler içinde pazarlık edilmesi mümkün hâle gelir.

2016 AB–Türkiye Mutabakatı, yeniden yerleştirmenin siyasallaşmasının en çarpıcı örneğidir. Mutabakatın 1:1 mekanizması—Yunanistan’dan Türkiye’ye geri gönderilen her düzensiz göçmen için Türkiye’den AB’ye bir Suriyeli mültecinin yerleştirilmesi—yeniden yerleştirmeyi bireysel bir koruma aracından ziyade sınır kontrolü politikasının bir parçasına dönüştürmüştür (Okuy ve Zaragoza-Cristiani, 2016; Pries ve Zülfikar Savcı, 2023). Hukuki açıdan Mutabakat resmi bir uluslararası anlaşma niteliği taşımamakta, AB Adalet Divanı da (General Court, T-192/16) konuya ilişkin yargı yetkisini reddetmiştir. Avrupa Komisyonu, Mart 2016’dan bu yana 43 binden fazla Suriyelinin Türkiye’den AB ülkelerine yerleştirildiğini belirtmektedir (European Commission, 2026). Ancak AB çerçevesinin sınırları da açıktır: 2024–2025 planında 14 devlet 61.000 yeniden yerleştirme taahhüdünde bulunmuşken, 2026–2027 Birlik Planı’nda dokuz devletin toplam 10.430 yeniden yerleştirme taahhüdünde kalması siyasi iradenin ne kadar değişken olduğunu göstermektedir (European Commission, 2026). Dolayısıyla sorun, AB hukukunda hiç çerçeve bulunmaması değil, çerçevenin hâlâ gönüllü devlet katkılarına ve konjonktürel siyasete aşırı bağımlı olmasıdır.

3.5 AİHM İçtihadı: Non-refoulement ve Aile Hayatı

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı, yeniden yerleştirme politikalarını doğrudan düzenlemese de, devletlerin mülteci korumasındaki alt sınırlarını belirleyen bağlayıcı kararlar üretmektedir. İki madde bu bağlamda kritiktir:

Madde 3 (işkence ve insanlık dışı muamele yasağı — non-refoulement boyutu):

Chahal/Birleşik Krallık (1996) kararı, Md. 3 kapsamındaki korumanın mutlak olduğunu—ulusal güvenlik gerekçesiyle bile sınırlandırılmayacağını—teyit etmiştir. Bu kararın önemi, devletlerin ‘takdir yetkisi’ savunmasının mutlak olmadığını açıkça göstermesidir. M.S.S./Belçika ve Yunanistan (2011) kararı ise Dublin sistemi kapsamında bir mültecinin, sığınma koşullarının yetersiz olduğu bir ülkeye geri gönderilmesinin Md. 3 ihlali oluşturduğunu hükme bağlamıştır; başka bir devlete transferin bile otomatik güven varsayımıyla yapılamayacağını göstermiştir. Türkiye açısından bu içtihat, ülkedeki koruma koşullarının yetersizliğinin—örneğin geçici koruma altındakilerin RSD’ye erişim kısıtı—AİHM önünde hukuki risk oluşturabileceğini göstermektedir. Gammeltoft-Hansen ve Hathaway’ın (2015) ‘işbirlikçi caydırma’ (*cooperative deterrence*) kavramı, devletlerin üçüncü ülke düzenlemeleri yoluyla non-refoulement yükümlülüğünü dolaylı biçimde aşındırma riskini analiz etmektedir.

Madde 8 (aile hayatına saygı): *Tuquabo-Tekle/Hollanda* (2005) kararı, devletlerin aile birleşimi başvurularını değerlendirirken kişinin özel koşullarını dikkate alma yükümlülüğünü teyit etmiştir. *Osman/Danimarka* (2011) kararı ise mülteci statüsündeki kişilerin aile birleşimi hakkının, bekleme süreleri ve gelir koşullarıyla orantısız biçimde kısıtlanamayacağını ortaya koymuştur. Bu içtihat, yeniden yerleştirme bağlamında kritik bir anlama sahiptir: aile birleşimi, yalnızca insani bir talep değil, AİHS Md. 8 kapsamında hukuki bir yükümlülüktür. Avrupa Komisyonu, tamamlayıcı yollar (*complementary pathways*) kavramının iş, eğitim ve aile birleşimi bağlantılı güvenli yolları içerdiğini açıkça belirtmektedir (European Commission, 2026).

Bu bölümün ortaya koyduğu tablo şu şekilde özetlenebilir: uluslararası hukuk, yeniden yerleştirmeyi bir 'iyi niyet jesti' değil, paylaşılan sorumluluğun bir parçası olarak çerçeveler. 1951 Sözleşmesi'nin önsözü, BMMYK Tüzüğü, GCR'nin üçüncü hedefi ve AİHM içtihadı bu çerçevenin farklı katmanlarını oluşturmaktadır. Ancak bu normatif yapı, uygulama mekanizmalarının yapısal yetersizliğiyle malumdur: GCR bağlayıcı değildir, AB'nin yeniden yerleştirme kotaları ihtiyaridir ve 2016 Mutabakatı yeniden yerleştirmeyi sınır kontrolü politikasına eklemiştir.

Hak boyutu: Yeniden yerleştirme, bireyin doğrudan talep edebildiği bağımsız bir sübjektif hak olmayabilir; ancak devletlerin bu alandaki takdir yetkisi geri göndermeme, insanlık dışı muamele yasağı, aile birliği ve paylaşılan sorumluluk normlarıyla yoğun biçimde sınırlandırılmıştır.

Pragmatik boyut: Türkiye için hukuki çerçeve, yeniden yerleştirme talebinin meşruiyet zeminini sağlamaktadır; ancak bu talebin sonuç üretmesi için hukuki argümanların diplomatik kaldıraçlarla birleştirilmesi gerekmektedir.

4. ÜÇÜNCÜ ÜLKELERİN HUKUKİ ÇERÇEVELERİ VE KABUL KOŞULLARI

Önceki bölümde uluslararası hukukun yeniden yerleştirme erişimi açısından temel düzenlemeleri ele alınmış ve yapısal sınırlılıkları ortaya konmuştur. Bu bölüm, denklemi tamamlamak üzere mülteci kabul eden ülkelerin hukuki çerçevelerini ve Türkiye'deki mültecilerin bu çerçevelere fiili erişimini incelemektedir.

4.1 Amerika Birleşik Devletleri: USRAP

(a) Yasal dayanak: ABD'nin mülteci kabul programının hukuki temeli, 1980 tarihli Refugee Act'tir (Pub. L. No. 96-212, 94 Stat. 102). Bu yasa, Göç ve Vatandaşlık Yasası'nı (*Immigration and Nationality Act — INA*) değiştirerek 1951 Sözleşmesi'ndeki mülteci tanımını ABD hukukuna entegre etmiş ve ABD Mülteci Kabul Programını (U.S. Refugee Admissions Program — USRAP) kurmuştur (CRS, 2025). USRAP, Dışişleri Bakanlığı Nüfus, Mülteciler ve Göç Bürosu (PRM), İç Güvenlik Bakanlığı (DHS/USCIS) ve Sağlık ve İnsan Hizmetleri Bakanlığı (HHS) arasında koordineli yürütülen çok aktörlü bir programdır (USRAP, 2025). Başkan, her mali yıl için Kongre ile istişare ederek yıllık mülteci kabul tavanını (*Presidential Determination*) belirler. Ancak 20 Ocak 2025 tarihli başkanlık işlemi, programın yürütme organı tarafından kısa sürede askıya alınabildiğini ve yalnızca 'ulusal çıkar' temelinde vaka bazlı istisnalara izin verildiğini açıkça göstermiştir (White House, 2025).

(b) Kota ve istatistikler: USRAP, küresel yeniden yerleştirme sisteminin en büyük tek ulusal programıdır; ancak son on yılda dramatik dalgalanmalar yaşanmıştır. Trump'ın birinci döneminde (2017–2021) yıllık kota 18.000'e, ardından 15.000'e kadar düşürülmüş; COVID-19 pandemisi bu eğilimi derinleştirmiştir. Biden döneminde (2021–2025) kota 125.000'e yükseltilmiş ve 2024 mali yılında 100.034 mülteci kabul edilerek otuz yılın en yüksek rakamına ulaşılmıştır (Williams Institute, 2025; CFR, 2025). Ancak Trump'ın ikinci döneminde (Ocak 2025) USRAP askıya alınmış; Ekim 2025'te 2026 mali yılı kotası programın tarihinin en düşüğü olan 7.500'e indirilmiştir (White House, 2025). Bu rakam, Biden dönemine kıyasla yüzde 94'lük bir düşüşü temsil etmektedir. Kerwin'in (2018) vurguladığı gibi, USRAP'ın temel ilkelere dönmesi gerekliliği, 2025 krizinde her zamankinden acil hale gelmiştir.

ABD Yıllık Mülteci Kabul Kotaları ve Gerçekleşen Kabul, 2020-2026

Mali Yıl	Başkan	Kota	Gerçekleşen	Karşılama	Not	
2020	Trump I	18.000	~11.800	%66	COVID etkisi	
2021	Trump I/Biden	15K→62,5K	~11.400	%18	Yıl içi revizyon	
2022	Biden	125.000	~25.500	%20	Altyapı toparlanma	
2023	Biden	125.000	~60.000	%48	Kapasite artışı	
2024	Biden	125.000	100.034	%80	30 yılın rekoru	
2025–2026	Trump II	Askıya→7.500	—	—	Program durduruldu	

Not. U.S. Refugee Act 1980; Presidential Determinations (2020–2026); CRS (2025); CFR (2025); Williams Institute (2025); White House Executive Order (Ocak 2025) temel alınarak derlenmiştir.

(c) **Başvuru kriterleri:** USRAP'a erişim genellikle BMMYK sevki (Priority 1) aracılığıyla gerçekleşir; bunun yanı sıra ABD büyükelçilik sevkleri (Priority 2) ve aile birleşimi (Priority 3) kategorileri de mevcuttur. 2023'te başlatılan Welcome Corps programı ile özel sponsorluk (Priority 4) kanalı açılmıştır (CRS, 2025; USCIS, 2025). Tüm başvurular çok katmanlı güvenlik taramasına tabidir; SAO (*Security Advisory Opinion*) süreci özellikle Suriye ve Irak kökenli başvurularda işlem süresini önemli ölçüde uzatmaktadır. 2025 başkanlık işlemi, kamu güvenliği, ulusal güvenlik, yerel emilim kapasitesi ve 'uygun asimilasyon' söylemini kabul kararının merkezine yerleştirmiştir; bu çerçevede, dosyaların artık yalnızca koruma ihtiyacıyla değil, ek güvenlik ve ulusal çıkar süzgeçleriyle değerlendirildiği anlamına gelmektedir (White House, 2025).

(d) **Türkiye'den erişim:** ABD, Türkiye'den yapılan BMMYK sevklerinin en büyük alıcılarından biri konumundaydı; 2023'te BMMYK'nın küresel sevklerinin yüzde 68'i ABD'ye yönlendirilmiştir (CRS, 2025). Ancak Ocak 2025'teki askıya alma, bu kanalı fiilen kapatmıştır. BMMYK Türkiye'nin 2024 raporuna göre, ABD ile Türkiye ve BMMYK arasında özel sponsorluk pilot programı müzakereleri yürütülmüş ve birkaç test vakası kabul edilmiştir; ancak bu da Ocak 2025'te askıya alınmıştır (UNHCR Türkiye, 2025).

Sonuç olarak, ABD'nin USRAP'ı şu anda Türkiye'deki mülteciler için fiilen erişilemez durumdadır; bu durum, küresel yeniden yerleştirme sisteminin en büyük yapısal riskini —tek bir devletin politika değişikliğinin tüm sistemi istikrarsızlaştırması— somutlaştırmaktadır. Türkiye'nin ABD ile ilgili en gerçekçi stratejisi, geniş kitle odaklı beklenti yerine ağır tıbbi ihtiyaç, işkence mağduriyeti, aile bağlantısı ve özel koruma riski taşıyan dosyalarda hedefli savunuculuğa yönelmektir.

4.2 Kanada: GAR ve PSR

(a) Yasal dayanak: Kanada'nın mülteci yerleştirme programı, 2002 tarihli Göçmenlik ve Mülteci Koruma Yasası (*Immigration and Refugee Protection Act — IRPA*) üzerine inşa edilmiştir (IRPA, 2001). IRPA, ABD'den farklı olarak yalnızca yürütme takdirine dayanan dar bir istisna modeli değil, kurumsallaşmış ve çok kanallı bir kabul mimarisi üretmektedir (IRCC, 2016). Sistem üç temel kanal üzerinden işlemektedir: **Hükümet Destekli Mülteciler (GAR)** — BMMYK veya diğer sevk ortakları tarafından tespit edilen ve devlet tarafından desteklenen mülteciler; **Özel Sponsorlukla Kabul Edilen Mülteciler (PSR)** — Kanada vatandaşları veya daimi ikamet sahiplerinin sponsor olarak 12 aya kadar mali ve sosyal destek sağladığı mülteciler; ve **Harmanlanmış Vize Ofisi Sevk Programı (BVOR)** — devlet ve özel sponsorlar arasında paylaşımlı destek modeli (IRCC, 2024; UNHCR Canada, 2021). IRPA, mülteci tanımını 1951 Sözleşmesi'nden daha geniş tutmakta; 'sivil savaş, silahlı çatışma veya kitlesel insan hakları ihlallerinden ciddi ve kişisel olarak etkilenen' kişileri de kapsamaktadır—bu geniş tanım, geçici koruma altındaki Suriyeliler için potansiyel bir erişim kanalı oluşturmaktadır (IRCC, 2025). Labman'ın (2019) kapsamlı incelemesinin gösterdiği gibi, Kanada'nın yeniden yerleştirme programı 'hukukun sınırlarını aşma' kapasitesiyle diğer modellerden ayrılmaktadır.

(b) Kota ve istatistikler: Kanada, küresel yeniden yerleştirme sisteminin istikrarlı ikinci büyük aktörüdür. 2023 yılında toplam 51.125 mülteci yerleştirilmiştir: 23.305 GAR, 27.640 PSR ve 180 BVOR (IRCC, 2024). 2024 yılında ise 49.000'i aşkın mülteci kabul edilmiştir. 2025–2027 Göç Seviyeleri Planı, genel göç politikasındaki kısıtlamaya paralel olarak mülteci hedeflerini yüzde 14,6 azaltmıştır; PSR hedefi yüzde 22,1 düşürülürken, GAR hedefi korunmuştur (IRCC, 2024). 2025 için planlanan toplam yerleştirme: 38.350 (15.250 GAR + 23.000 PSR + 100 BVOR). IRCC'nin kendi değerlendirmesine göre Kanada, normatif olarak açık ama idari olarak seçici bir modele yönelmektedir (IRCC, 2024).

PSR programı, Kanada'nın dünya genelinde model alınan en özgün mekanizmasıdır. UNHCR Kanada, PSR'nin 'ek kapasite' (*additionality*) mantığıyla hükümet programlarına ek koruma alanı oluşturduğunu açıkça belirtmektedir (UNHCR Canada, 2021). Hyndman, Payne ve Jimenez'in (2017) analiz ettiği gibi, özel sponsorluk yalnızca bir kabul mekanizması değil, aynı zamanda ev sahibi toplumda sosyal sermaye üreten bir entegrasyon aracıdır. Ancak talebin kapasiteyi aşması ciddi bir sorundur: Ocak 2024 itibarıyla PSR ve GAR envanter toplamı 112.900 başvuruya ulaşmış, PSR için ortalama işlem süresi 40 aya, GAR için 32 aya yükselmiştir (IRCC, 2024). Bu birikim nedeniyle Kasım 2024'te Beş Kişilik Gruplar ve Topluluk Sponsorlarından yeni PSR başvuruları geçici olarak durdurulmuştur (IRCC, 2025). Kamuoyu araştırmaları, göç sayılarını 'çok yüksek' bulanların oranının iki on yılın en yüksek düzeyine ulaştığını göstermektedir; bu durum, politik fizibilitenin yapısal sınırlarını ortaya koymaktadır. Dünya Bankası'nın (2023) politika çalışması, PSR'nin mali sürdürülebilirliğini ve entegrasyon sonuçlarını ayrıntılı biçimde belgelemiştir.

(c) Başvuru kriterleri: GAR programında başvurular öncelikle BMMYK sevkiyle başlamakta; Rainbow Railroad (LGBTQİ+), ProtectDefenders.eu ve HIAS gibi özel sevk ortakları da kullanılmaktadır. PSR'de ise sponsorluk; Sponsorship Agreement Holders (SAH), Community Sponsors ve Groups of Five üzerinden kurulabilmekte, sponsorlar genellikle 12 ay boyunca barınma, temel ihtiyaçlar ve uyum desteği sağlamaktadır (IRCC, 2016; UNHCR Canada, 2021). Tüm başvurularda yüz yüze mülakat, güvenlik taraması ve sağlık değerlendirmesi zorunludur.

(d) Türkiye'den erişim: Kanada, Türkiye'den yeniden yerleştirme konusunda uzun vadeli bir ortak konumundadır. 2024–2026 çok yıllık yerleştirme taahhütleri kapsamında Orta Doğu bölgesi (Türkiye dahil) için 12.000 kabul yeri tahsis edilmiştir (IRCC, 2025). PSR programı, Türkiye'deki Suriyeli ve Afgan diaspora ağları aracılığıyla özellikle aktiftir; küresel boyutta 2015'ten bu yana yaklaşık 100.000 Suriyeli mülteci Kanada'ya yerleştirilmiştir (Migration Policy Institute, 2025). Kanada ayrıca Ekonomik Hareketlilik Yolları Pilotu (*Economic Mobility Pathways Pilot — EMPP*) ile nitelikli mültecilerin ekonomik göç programları aracılığıyla kabulünü sağlayan dünyanın ilk mülteci işgücü hareketliliği pilotunu yürütmektedir.

Bununla birlikte, PSR işlem sürelerinin 40 aya yükselmesi ve yeni başvuruların geçici olarak durdurulması, Türkiye'deki mültecilerin bu kanala erişimini fiili olarak yavaşlatmıştır. Türkiye açısından Kanada hattında en rasyonel strateji, GAR ve PSR'yi birbirinin alternatifi değil tamamlayıcısı olarak düşünmektir: ağır kırılmalı içeren dosyalar için UNHCR sevkine dayalı GAR kanalı, aile/topluluk bağlantısı olan ve sponsor bulunabilecek dosyalar için ise PSR kanalı daha işlevsel görünmektedir. Özellikle EMPP'nin Türkiye'deki nitelikli mültecilere yaygınlaştırılması, önemli bir potansiyel kaldıraç olarak değerlendirilmektedir.

ABD Yıllık Mülteci Kabul Kotaları ve Gerçekleşen Kabul, 2020-2026

Kriter	ABD (USRAP)	Kanada (GAR/PSR)
Yasal dayanak	Refugee Act 1980; INA	IRPA 2002
2024 kabul	100.034	~49.000+
2025–2026 kotası	7.500 (askıya alındı)	38.350 (planlanan)
Özel sponsorluk	Welcome Corps (2023, askıya alındı)	PSR (1979'dan beri, geçici durdurma)
Ortalama süre	Değişken (SAO gecikmeleri)	GAR: 32 ay; PSR: 40 ay
Türkiye erişimi	Fiilen kapalı (2025)	Aktif; Orta Doğu için 12 bin taahhüt
Tamamlayıcı yol	Sınırlı	EMPP (işgücü pilotu)
Temel risk	Siyasi değişkenlik	İşlem kapasitesi tıkanıklığı

Not. CRS (2025), IRCC (2024, 2025), UNHCR Türkiye (2025), CFR (2025), White House (2025) verileri temel alınarak derlenmiştir.

Bu bölümün ortaya koyduğu tablo, ABD ve Kanada'nın Türkiye'deki mülteciler için sunduğu fırsatların ve yapısal kısıtların birbirine zıt bir görüntü çizdiğini göstermektedir. ABD, küresel yeniden yerleştirme sisteminin en büyük aktörü olarak Türkiye için en kritik ortak; ancak 2025 itibarıyla bu kanal fiilen kapanmıştır. Kanada ise hukuki çerçevesi, PSR modeli ve tamamlayıcı yollarıyla en elverişli ortaklar arasında kalmaya devam etmekte; ancak işlem kapasitesi ve iç siyasi baskılar bu potansiyeli sınırlamaktadır.

Hak boyutu: Her iki ülkenin hukuki çerçeveleri, mültecilerin koruma ihtiyacını tanımlamakta; ancak ABD’de bu tanıma erişim yürütme organının takdir yetkisiyle fiilen askıya alınabilmekte, Kanada’da ise çok kanallı yapı sayesinde daha dayanıklı kalmaktadır.

Pragmatik boyut: Türkiye’nin yerleştirme stratejisinin tek bir ülkeye bağımlılıktan uzaklaşıp çok taraflı bir portföye geçmesi yapısal bir zorunluluktur. Kanada’nın PSR diaspora ağlarının güçlendirilmesi ve EMPP’nin yaygınlaştırılması potansiyel kaldıraçlardır.

4.3 AB Üye Devletleri: Yeniden Yerleştirme Çerçeveleri

Avrupa Birliği, 2024 Göç ve İltica Paktı ile yeniden yerleştirmeyi ortak bir çerçeveye oturtmuş olmakla birlikte (2024/1350 Sayılı Tüzük), üye devletlerin ulusal programları kota, kriter ve prosedür açısından önemli farklılıklar göstermektedir. Prantl’ın (2023) kapsamlı analizi, AB’nin ABD modelinden çıkardığı derslere rağmen üye devlet düzeyinde standart birliğin hâlâ sağlanamadığını ortaya koyarken, Schieffer (2024) AB’nin yeniden yerleştirme yükümlülüğünü normatif olarak meşrulaştırdığını ancak bu söylemin pratiğe geçişinin sınırlı kaldığını belgelemektedir. Nitekim ECRE’nin KNOW RESET projesi, AB üye devletlerinin yeniden yerleştirme uygulamaları arasındaki farklılıkların ortak standartlar kadar derinlikli olduğunu göstermektedir (ECRE, 2023).

Bu bölüm, Türkiye’deki mülteciler için en erişilebilir AB ülkelerini her biri için (a) yasal dayanak, (b) kota ve istatistikler, (c) kriterler ve (d) Türkiye’den erişim boyutlarıyla analiz etmektedir. 2016 AB–Türkiye Mutabakatı’nın insani kabul bileşeni, bu analizin geniş eksenini oluşturmaktadır.

4.3.1 Almanya

(a) Yasal dayanak: AufenthG^[2], yeniden yerleştirmenin temel hukuki dayanağıdır. Almanya 2012’den bu yana BMMYK ile iş birliği içinde yeniden yerleştirme süreçleri yürütmekte; 2016’dan itibaren AB yeniden yerleştirme programına katılmaktadır (BAMF, 2026). Neustart im Team (NesT) programı ise 2019’da pilot olarak başlatılmış, 2023’te kalıcı hükümet programı haline getirilmiştir. BAMF Forschungszentrum’un 2026 tarihli kısa analizi, insani kabul yoluyla gelen mültecilerin Almanya’daki başlangıç koşullarını ilk kez sistematik olarak değerlendirmiştir (BAMF, 2026).

[2] AufenthG :Aufenthaltsgesetz, Almanya’nın İkamet Yasası’dır. Alman vatandaşı olmayan kişilerin Almanya’ya girişi, oturumu ve istihdamını düzenleyen temel hukuk metnidir.

(b) Kota: 2024–2025 dönemi için toplam 13.100 yer taahhüt edilmiş olup bunun 3.000'i AB–Türkiye Mutabakatı kapsamında Suriyeli kabullerine ayrılmıştır (AIDA/ECRE, 2025). 2023'te 4.665, 2024'te 2.513 kişi yeniden yerleştirme yoluyla kabul edilmiştir. Ancak Mart 2025'te yeni hükümet (CDU/CSU–SPD koalisyonu) insani kabul programlarını askıya almıştır (InfoMigrants, 2025; Die Zeit, 2025). IRC Rescue Germany, bu askıya alma kararının uluslararası yükümlülüklerle bağdaşmazlığını eleştirmektedir (IRC, 2025).

(c) Kriterler: Başvuru doğrudan yapılamaz; BMMYK sevki zorunludur. BAMF, yerinde mülakat ve güvenlik taraması gerçekleştirir. Yeniden yerleştirme ile mülteciler iltica başvurusu yapmak zorunda kalmadan AufenthG kapsamında ikamet izni alır.

(d) Türkiye erişimi: Türkiye, Almanya'nın yeniden yerleştirme çerçevesinde öncelikli 'ilk sığınma ülkesi' konumundadır; 2024–2025 kotasının önemli bir bölümü Mutabakat kapsamında Türkiye'ye tahsis edilmiştir. GİB, öneri listelerini BMMYK'ya iletmekte; BMMYK bu listeleri BAMF'a sevk etmektedir (BAMF, 2026). Ancak programın askıya alınması, bu kanalı kısa vadede belirsizleştirmiştir.

4.3.2 Fransa

(a) Yasal dayanak: Fransız yeniden yerleştirme programı, CESEDA (*Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile*) ve 2018 yasal reformuyla OFPRA'ya verilen yeniden yerleştirme misyon yetkisine dayanmaktadır (CESEDA L.521-1; AIDA/ECRE, 2024).

(b) Kota: 2023'te 3.191, 2024'te 2.371 kişi yeniden yerleştirilmiştir. OFPRA, yerleştirme için Türkiye dahil sığınma ülkelerinde yılda 20–50 saha misyonu gerçekleştirmektedir; 2023'te Türkiye'de 6 misyon yapılmıştır (AIDA/ECRE, 2025).

(c) Kriterler: OFPRA saha misyonlarında doğrudan mülakat yapılmakta; kabul edilenler Paris'e varışlarında uluslararası koruma statüsü almaktadır. 2023 GRF'de Fransa, Afgan kadınlar için özel yerleştirme taahhütlerinde bulunmuştur.

(d) Türkiye erişimi: Türkiye, OFPRA saha misyonlarının en sık gerçekleştiği ülkelerden biridir. Aslında, İtalya'nın insani koridorlar modeli (*corridoio umanitari, Sant'Egidio topluluğu öncülüğünde*) Fransa'ya da adapte edilmiştir. Ancak, son 10 yıla baktığımızda ise Fransa, Türkiye'den sadece 6.552 GK altındaki Suriyeliyi ülkesine kabul etmiştir.

4.3.3 İsveç

(a–b): İsveç, Göç Kurumu (*Migrationsverket*) koordinasyonu ile 1950'lerden bu yana yeniden yerleştirme gerçekleştiren köklü bir geleneğe sahiptir. 2015 krizi öncesinde yıllık kota 1.900 iken, kriz sonrası geçici olarak 5.000'e yükseltilmiş; ancak iç siyasi baskı nedeniyle 2024 itibarıyla kota 900'e düşürülmüştür (ECRE, 2024).

(c–d): Türkiye'den erişim azalmıştır. İsveç'in sağ-merkezci hükümeti yerleştirme kotalarını daraltmayı sürdürmekte; bu durum İsveç'i Türkiye için pragmatik açıdan düşük fizibilite grubuna taşımaktadır. Bu mütevazı kotalar, AB içinde mülteci külfet paylaşımının başarısızlığını kamusal mallar teorisi çerçevesinde açıklanmaktadır ve İsveç'in kota azaltması zaten 'sembolik dayanışma'nın pratikte tamamen çözüldüğünü göstermektedir. Son 10 yılda Türkiye'den sadece 3.174 GK altındaki Suriyeliyi ülkesine kabul etmiştir.

4.3.4 Hollanda

(a–b): Hollanda'nın yeniden yerleştirme programı (Hervestigingsprogramma) yıllık 500–750 kişilik kotayla yürütmektedir; 2024 kotası 500 olarak belirlenmiştir (ECRE, 2024). Program BMMYK sevkine bağlıdır.

(c–d): Hollanda, insan ticareti mağdurları için güçlü bir koruma çerçevesi sunmaktadır; Türkiye'deki insan ticareti mağdurları için bu kanal potansiyel taşımaktadır. Koalisyon siyaseti nedeniyle kota artışı siyasi açıdan düşük olasılıklıdır.

4.3.5 Yunanistan

(a–b): Yunanistan'ın bağımsız bir yeniden yerleştirme programı bulunmamaktadır. Ülke, yeniden yerleştirme açısından hedef ülke değil, transit ve ilk sığınma ülkesi konumundadır.

(c–d): Yunanistan, 2016 Mutabakatı çerçevesinde Türkiye ile doğrudan bağlantılıdır; geri kabul mekanizmasının işleyebilirliği Yunanistan'ın sığınma koşullarıyla doğrudan ilişkilidir. Greek Council for Refugees, Yunanistan'daki kabul koşullarının yetersizliğini belgelemektedir (GCR Greece, 2024). Öte yandan Refugee Support Aegean (2025), Yunan Danıştay'ının Türkiye'yi 'güvenli üçüncü ülke' olarak tanımlayan kararı iptal ettiğini bildirmiştir; bu karar, AB–Türkiye Mutabakatı'nın 'güvenli üçüncü ülke' ayağının hukuki meşruiyetini sarsmaktadır.

4.3.6 İspanya

(a–b): İspanya'nın yeniden yerleştirme programı, Ley Orgánica 4/2000 (LOEX) Md. 17–18 ve Reglamento 557/2011 üzerine inşa edilmiştir. Yıllık kota 1.000–1.200 kişidir; 2022 için 1.200 yer onaylanmıştır (CEAR, 2023). ACNUR España, yeniden yerleştirme ve tamamlayıcı insani kabul yollarının İspanya'daki gelişimini izlemektedir (ACNUR España, 2024).

(c–d): CEAR (*Comisión Española de Ayuda al Refugiado*) yıllık raporları, programın uygulama kapasitesinin kotaların gerisinde kaldığını belgelemektedir. Garcés-Mascaréñas (2019), AB genelinde mülteci dağılımının neden başarısız olduğunu CIDOB çerçevesinde analiz ederken, İspanya'nın gönüllü katılım kapasitesinin sınırlılığına dikkat çekmektedir. Türkiye'den İspanya'ya yerleştirme rakamları sınırlıdır; ancak programa katılım potansiyeli mevcuttur. Ancak bugüne kadar bu potansiyel kullanılamamış, İspanya son 10 yılda GK altındaki 1.213 Suriyeliyi ülkesine kabul etmiştir. Oysa mevcut İspanya hükümetinin sığınmacılar konusundaki yaklaşımı bu sayının artması için bir potansiyel sunmaktadır.

4.3.7 İtalya

(a–b): İtalya'nın yeniden yerleştirme programı, D.Lgs. 286/1998 (Testo Unico sull'Immigrazione — TUI) BMMYK koordinasyonu ile yürütülmektedir. İtalya, resmi devlet programının yanı sıra dünya genelinde özgün bir model olan insani koridorları (corridoi umanitari) geliştirmiştir. Sant'Egidio Topluluğu, Protestan Kiliseler Federasyonu ve Valdese Tablosu öncülüğünde başlatılan bu program, 2016'dan bu yana 7.000'i aşkın mültecinin İtalya'ya güvenli biçimde kabulünü sağlamıştır (Sant'Egidio, 2025). D.Lgs. 251/2007 (2004/83/EC sayılı AB mevzuatı ve D.Lgs. 25/2008^[3] (iltica prosedürü), uluslararası koruma statüsünün tanınmasının yasal temelini oluşturmaktadır.

(c–d): İnsani koridorlar modeli, devlet bütçesine doğrudan yük bindirmeden sivil toplum–devlet iş birliğiyle yeniden yerleştirmeyi ölçeklendirmenin mümkün olduğunu göstermektedir. Türkiye için bu model, özellikle geçici koruma altındaki hassas Suriyelilerin üçüncü ülke erişiminde tamamlayıcı bir kanal olarak değerlendirilmelidir.

[3] 28 Ocak 2008 tarihli ve 25 sayılı Yasama Kararnamesi'ni (Decreto Legislativo) ifade eder. D.Lgs. 25/2008, AB'nin sığınmacı prosedürlerine ilişkin 2005/85/EC sayılı direktifini İtalyan hukukuna aktarmak (uygulamak) amacıyla çıkarılmıştır.

AB Üye Devletleri Yeniden Yerleştirme Programları Karşılaştırması

Ülke	Yasal Dayanak	2023 Kabul	2024 Kabul	Türkiye Erişimi	Avantaj	Özgün Mekanizma
Almanya	23(4) AufenthG	4.665	2.513	Yüksek (İK kapsamı)	En büyük AB kotası	NesT özel sponsorluk
Fransa	CESEDA; OFPRA	3.191	2.371	Yüksek (6 misyon)	OFPRA saha mülakatı	İnsani koridorlar (adapt.)
İsveç	Migrationsverket	~1.100	~900	Azalıyor	Köklü gelenek	Kota daralması
Hollanda	Hervestiging.	~500	~500	Sınırlı	İnsan tic. koruması	BMMYK sevki
Yunanistan	N. 4636/2019	—	—	Transit ülke	Mutabakat bağlantısı	Bağımsız prog. yok
İspanya	LOEX Md.17–18	~1.200	~1.000	Sınırlı	Artma potansiyeli	CEAR koordinasyonu
İtalya	TUI D.Lgs. 286/98	~1.000	~1.200	Orta	İş vizesi yeniliği	Corridoi umanitari

Not. BAMF (2025), AIDA/ECRE (2024–2025), OFPRA (2024), CEAR (2023), Sant'Egidio (2025), UNHCR Global Report (2025), InfoMigrants (2025), Die Zeit (2025), IRC (2025), ECRE (2024), LOEX (2000) verileri temel alınarak derlenmiştir. 'İK' = İnsani Kabul (AB–Türkiye Mutabakatı kapsamı).

4.4 Karşılaştırmalı Analiz: İş birliği Yapılabilecek Ülkeler

AB üye devletlerinin yeniden yerleştirme kapasitelerinin hem normatif (2024/1350 Sayılı Tüzük yükümlüleri; Schieffer, 2024) hem de pragmatik (iç siyasi dinamikler, konut kapasitesi, kamuoyu tepkisi; Thielemann, 2018) faktörlerle şekillendiğini göstermektedir. Koskeniemi'nin (2005) uluslararası hukukun belirsizliği tezi, AB'nin yeniden yerleştirme yükümlülüğü konusunda üye devletlere bırakılan geniş takdir marjını açıklamaktadır: Regulation 2024/1350 Sayılı Tüzük zorunlu kotalar öngörmemekte, gönüllülüğe dayanmaktadır (Peers, 2024).

Türkiye açısından **en elverişli ortaklar Almanya ve Fransa**'dır: her ikisi de Türkiye'yi öncelikli ilk sığınma ülkesi olarak konumlandırmakta, AB–Türkiye Mutabakatı kapsamında özel kotalar ayırmakta ve saha misyonları gerçekleştirmektedir. Ancak her iki ülkede de iç siyasi rüzgârlar—Almanya'da program askıya alma (Die Zeit, 2025), Fransa'da Suriyeli başvurularının askıya alınması—kısa vadeli riskleri artırmaktadır.

2024/1350 Sayılı Tüzük, AB düzeyinde yeniden yerleştirmenin ilk kapsamlı hukuki çerçevesini oluşturmakta ve Betts'in (2009b) 'küresel göç yönetimi' kavramını AB bağlamına taşımaktadır. Ancak zorunlu kota mekanizması içermemesi, bu çerçevenin normatif gücünü sınırlamaktadır.

İtalya'nın insani koridorlar modeli, devlet bütçesine asgari yük bindiren sivil toplum-devlet iş birliği formatıyla özellikle dikkat çekicidir ve Türkiye'ye adapte edilebilirliği yüksektir. İspanya'nın büyüyen programı ve Hollanda'nın insan ticareti mağdurları için güçlü koruma çerçevesi, niş fırsatlar sunmaktadır. İsveç'in kota daralması ve Yunanistan'ın bağımsız programdan yoksunluğu ise bu ülkeleri Türkiye için kısa vadede düşük fizibilite grubuna taşımaktadır. Türkiye'nin AB ile ilişkilerinde yeniden yerleştirme kotalarının artırılması, GCR'nin 'adil külfet paylaşımı' ilkesi (Betts & Loescher, 2011) ve 2024/1350 Sayılı Tüzüğün sunduğu çerçeve üzerinden meşru biçimde savunulabilir.

Karşılaştırmada beş temel değişken belirleyicidir: (i) yıllık kota büyüklüğü ve fiilî gerçekleşme oranı, (ii) programın siyasi olarak askıya alınabilirliği, (iii) Türkiye'deki dosyalar için özel ya da dolaylı öncelik mekanizmaları, (iv) diaspora, sponsor ağları veya sivil toplum kanallarının varlığı ve (v) güvenlik taraması/işlem sürelerinin yoğunluğu. Bu değişkenler, Suhrke'nin (1998) kolektif eylem ile ulusal eylem arasındaki gerilim analizini ve Thielemann'ın (2018) AB içindeki külfet paylaşımı başarısızlığını açıklayan kamusal mallar çerçevesini somutlaştırmaktadır. Orchard ve Miller (2014), 'sorumluluk paylaşımı'nın 'külfet paylaşımı'ndan kavramsal olarak ayrılması gerektiğini göstermektedir.

On Bir Ülke: Karşılaştırmalı Yeniden Yerleştirme Fizibilite Değerlendirmesi

Ülke	Yıllık Kota (2024–25)	TR Erişimi	Süre	Özgün Mekanizma	Temel Avantaj	Temel Engel	Fizibilite
Kanada	~51.000 (2023); 2025: 38.350	Yüksek (GAR+PSR)	Orta	PSR özel sponsorluk; BVOR; EMPP işgücü pilotu	Çok kanallı yapı; Türk diasporası; hak+pragmatik esneklik	PSR işlem yükü (112.900 envanter); yeni başvuru durdurma	Yüksek
Almanya	13.100 (İK dahil 3.000)	Yüksek (Mutabakat)	Orta-uzun	NesT özel sponsorluk; §23(4) AufenthG	En büyük AB kotası; Türkiye öncelikli kaynak ülke	Program askıya alındı (Mart 2025); iç siyasi baskı	Yüksek*
Fransa	~3.000/yıl	Yüksek (6 saha misyonu)	Orta	OFPRA saha mülakatı; insani koridorlar adaptasyonu	Doğrudan mülakat; Türkiye operasyonel alan	Suriyeli başvuruları askıya alındı; hukuki çerçeve yetersizliği	Yüksek*

On Bir Ülke: Karşılaştırmalı Yeniden Yerleştirme Fizibilite Değerlendirmesi

Avustralya	20.000	Orta (Ankara kanalı)	Orta-uzun	Offshore insani program; Subclass 202 GSH	Kurumsal süreklilik; Türkiye'de operasyonel altyapı	Yüksek seçicilik; UNHCR/aile bağı önceliği	Orta
İtalya	~1.000–1.200	Orta	Orta	Corridoi umanitari (Sant'Egidio); iş vizesi yeniliği	Sivil toplum–devlet modeli; Türkiye'ye adapte edilebilirlik	Küçük kota; iç siyasi belirsizlik	Orta
İspanya	1.000–1.200	Sınırlı (artış potansiyeli)	Orta	CEAR koordinasyonu; LOEX Md. 17–18	Büyüyen program; GCR taahhüt potansiyeli	Uygulama kapasitesi kotanın gerisinde	Orta
ABD	2025: fiilen askıya alındı	Keskin daralma	Uzun	USRAP; Welcome Corps (askıda)	Tarihsel büyük kapasite; yapısal altyapı	Program askıya alma; tek aktör bağımlılığı riski	Düşük (k.v.)
Hollanda	500	Sınırlı	Orta	BMMYK sevki; insan ticareti koruması	Niş koruma çerçevesi (insan tic. mağdurları)	Küçük kota; koalisyon siyaseti	Düşük
İsveç	900 (5.000'den düşürüldü)	Azalıyor	Orta	Migrationsverket köklü gelenek	Tarihsel deneyim	Kota daralması; sağ-merkezci hükümet kısıtlaması	Düşük
Y. Zelanda	1.500/yıl	Dolaylı (bölgesel dağılım)	Orta	Refugee Quota Programı; CORS topluluk sponsorluğu	Öngörülebilir ve kural temelli	Çok küçük hacim; Türkiye'ye özgü öncelik yok	Düşük
Yunanistan	—	Transit ülke	—	Bağımsız program yok	Mutabakat bağlantısı	Kabul koşulları yetersiz; yerleştirme kapasitesi yok	Yok

Not. * = askıya alma/kısıtlama riski nedeniyle koşullu yüksek fizibilite. 'k.v.' = kısa vadede. 'İK' = İnsani Kabul (AB–Türkiye Mutabakatı kapsamı). Renk kodlaması: yeşil = 1. Kademe (Yüksek), sarı = 2. Kademe (Orta), kırmızı = 3. Kademe (Düşük/Koşullu). Kaynaklar: IRCC (2024), BAMF (2025), AIDA/ECRE (2025), OFPRA (2024), Refugee Council of Australia (2024), CEAR (2023), ECRE (2024), Immigration New Zealand (2025), The White House (2025), Sant'Egidio (2025), UNHCR (2025).

4.4.1 Fizibilite Sınıflandırması

1. Kademe — Yüksek Fizibilite: Kanada, Almanya, Fransa. Bu üç ülke, Türkiye'nin yeniden yerleştirme diplomasisinde kısa ve orta vadede en gerçekçi ortaklardır. Kanada, devlet destekli (GAR) ve özel sponsorluk (PSR) kanallarının birlikte işlemesiyle hem hak temelli koruma hem pragmatik erişim bakımından en yüksek esnekliği sunmaktadır (IRCC, 2016; Labman, 2019; Hyndman vd., 2017). Dünya Bankası'nın (2022) politika analizi, PSR programının mültecilerin entegrasyon sonuçlarını iyileştirdiğini göstermektedir. Almanya, AB'nin en büyük kotasını sunmakta ve AB-Türkiye Mutabakatı kapsamında Türkiye'yi öncelikli kaynak ülke olarak konumlandırmaktadır; NesT özel sponsorluk programı sivil toplum katılımını kurumsallaştırmaktadır (BAMF, 2026; Bendel & Lepennec, 2017). Fransa, OFPRA saha misyonlarıyla Türkiye'de doğrudan mülakat kapasitesine sahip olan ender ülkelerdendir (AIDA/ECRE, 2025). Ancak her üç ülke de siyasi askıya alma riskleri taşımaktadır: Almanya'da koalisyonunun insani kabulü durdurması, Kanada'da PSR yeni başvurularının askıya alınması ve Fransa'da Suriyeli dosyalarının geçici olarak dondurulması bu riskleri somutlaştırmaktadır.

2. Kademe — Orta Fizibilite: Avustralya, İtalya, İspanya. Avustralya, kurumsal sürekliliği ve Türkiye'deki operasyonel altyapısıyla (Ankara Büyükelçiliği saha işlemleri) dar ama kullanılabilir bir kanal sunmaktadır; ancak yüksek seçicilik ve UNHCR/aile bağı önceliği erişimi sınırlamaktadır (Crock vd., 2006; European Parliament Research Service, 2016). İtalya'nın corridoi umanitari modeli, devlet bütçesine asgari yük bindirerek sivil toplum-devlet iş birliğiyle yeniden yerleştirmeyi ölçeklendirmenin mümkün olduğunu gösteren dünya genelinde özgün bir modeldir ve Türkiye'ye adapte edilebilirliği yüksektir (Sant'Egidio, 2025; Lapacciana, 2023). İspanya, LOEX Md. 17-18 çerçevesinde büyüyen bir programa sahiptir^[4]; GCR taahhüt mekanizması üzerinden kota artış potansiyeli bulunmaktadır (CEAR, 2023; ACNUR España, 2024).

[4] LOEX Md. 17-18 ibaresi, İtalyan sığınmacı ve göçmen haklarını düzenleyen 286/1998 sayılı Konsolide Göç Yasası (Testo Unico Immigrazione - TUI) kapsamındaki kritik maddelere atıfta bulunmaktadır. Bu maddeler, sığınmacıların haklarını ve özel koruma durumlarını tanımlar.

Madde 17 (Uluslararası Koruma ve Haklar): Bu madde genellikle sığınmacıların ve mültecilerin temel haklarına odaklanır. Özellikle refakatsiz çocukların (küçük yaştaki mültecilerin) korunması, eğitim hakları ve yasal temsilci atanması gibi süreçleri düzenler.

Madde 18 (Sosyal Koruma ve Mağdur Hakları): İtalyan hukukundaki en meşhur maddelerden biridir. Şiddet, sömürü veya insan ticareti mağduru olan yabancılara, suç örgütlerine karşı iş birliği yapmasalar dahi, sırf mağduriyetleri ve güvenlik riskleri nedeniyle "sosyal koruma amaçlı ikamet izni" verilmesini sağlar.

3. Kademe — Düşük / Koşullu Fizibilite: ABD, Hollanda, İsveç, Yeni Zelanda, Yunanistan. ABD, tarihsel olarak dünyanın en büyük yeniden yerleştirme kapasitesine sahip olmasına rağmen, Ocak 2025'te programın fiilen askıya alınması kısa vadede erişimi ortadan kaldırmıştır (The White House, 2025; Kerwin, 2018). ABD örneği, Kirişçi'nin (2021) 1951 Sözleşmesi'nin gelecek 70 yılını sorgulayan analizinin pratikteki yansımalarıdır: normatif çerçeve varlığını korusa da, tek devlet bağımlılığı riski Türkiye için yapısal bir kırılmalıdır. Hollanda (500 kota; koalisyona siyaseti engeli), İsveç (5.000'den 900'e daralan kota; Thielemann, 2018) ve Yeni Zelanda (1.500 küçük ama öngörülebilir hacim; Kneebone & Rawlings-Sanaei, 2007) nicel olarak sınırlıdır. Yunanistan ise bağımsız yerleştirme programından yoksundur ve transit ülke konumundadır (GCR Greece, 2024; RSA, 2025).

4.4.2 Yapısal Bulgular

Normatif çerçeve ile fiilî erişim arasındaki uçurum açıkça ortadadır. Bu ülkelerin tümü, yeniden yerleştirmeye ilişkin hukuki bir çerçeveye sahiptir; ancak bu çerçevelerin fiilî işleyişi siyasi konjonktüre bağlıdır. Koskenniemi'nin (2005) uluslararası hukukun 'özür ile ütopya arasında' sallandığı tezi, yeniden yerleştirme alanında somut biçimde tecelli etmektedir: ABD, Almanya ve İsveç örneklerinin gösterdiği gibi, kâğıt üzerindeki kotalar bir hükümet değişikliğiyle geçersiz kılınabilmektedir.

AB-Türkiye Mutabakatı'nın çift yözlü etkisi, bir yandan Almanya ve Fransa'nın Türkiye'ye yönelik özel kotalarını meşrulaştırmakta; öte yandan insani yardım ile sınır dışılaşması arasında bir gerilim yaratmaktadır. KAS'ın (2020) analizi ise AB fonlarının etkinliğini sorgulamaktadır.

Dahası bu sürecin ne kadar politize olduğunu Yunanistan'ın Türkiye noktasında aldığı karar ve sonuçlarında da görmek mümkündür. Yunan hükümeti, 2021 yılında yayınladığı bir Ortak Bakanlık Kararı ile Türkiye'yi; Suriye, Afganistan, Pakistan, Bangladeş ve Somali'den gelen sığınmacılar için "Güvenli Üçüncü Ülke" ilan etmişti. Bu, Yunanistan'ın bu ülkelere gelenlerin iltica başvurularını esastan incelemeyen Türkiye'ye iade edebilmesi anlamına geliyordu. Ancak, Yunan Danıştay, sivil toplum kuruluşlarının açtığı dava sonucunda bu kararı iptal etti. Gerekçesi; Türkiye'deki durumun ve insan hakları ihlallerinin "yeterince ve spesifik olarak değerlendirilmemiş" olmasıydı. Danıştay'ın başvurusu üzerine AB Adalet Divanı (C-134/23 sayılı karar), çok kritik bir içtihat oluşturdu: Eğer bir ülke (Türkiye), geri kabulleri genel olarak askıya almışsa (Türkiye 2020'den beri geri kabul yapmıyor), o ülke artık "güvenli üçüncü ülke" olarak tanımlanamaz.

Yine de Yunan hükümeti, mahkeme kararının mürekkebi kurumadan, 9 Nisan 2025'te Türkiye'yi tekrar "güvenli" ilan eden yeni bir karar yayınladı. Bu da bize siyasi konjonktür ve toplumsal tepkilerin alınan yargı kararlarının nasıl üstünde olabileceğinin ve özellikle yeniden yerleştirmenin nasıl ulusal çıkarlara göre şekillenebileceğini göstermektedir.

Bir diğer husus ise Türkiye, dünyanın en büyük mülteci nüfuslardan birini barındırmasına rağmen, yeniden yerleştirme sürelerinin koordinasyonunda 'öneren taraf' konumunu aktif bir şekilde kullanamamıştır. BMMYK Ocak 2026 tarihli Türkiye raporu, 2024 yılında Türkiye'den yalnızca 10.657 kişinin yeniden yerleştirildiğini ve 350.000'den fazla kişinin yeniden yerleştirme ihtiyacı içinde olduğunu raporlamıştır (UNHCR, 2026b). Ferris ve Kirişçi (2016), Suriye insani krizinin yarattığı 'kaos'un Türkiye'ye yüklediği sorumluluğun uluslararası toplum tarafından yeterince paylaşılmadığını belgelemektedir. İçduygu (2015), Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki 'uzun yolu'nu analiz ederken, yeniden yerleştirmenin bu yolun en az işleyen bileşeni olduğuna dikkat çekmektedir.

5. TÜRKİYE'DEN YENİDEN YERLEŞTİRME SAYISINI ARTIRMANIN YOLLARI

5.1 Mevcut Durum: Türkiye'nin Yeniden Yerleşirme İstatistikleri

Türkiye, 2024 itibarıyla BMMYK tarafından yeniden yerleşirme ihtiyacı en yüksek üçüncü ülke olarak tanımlanmaktadır: 350.600 mülteci üçüncü ülkeye yerleşirme için öncelikli kabul edilmektedir (UNHCR, 2026a). Bu rakam, Lübnan (468.700) ve İran'ın (363.600) ardından gelmekte; ancak Türkiye'nin barındırdığı yaklaşık 3,3 milyon mülteci ve geçici koruma altındaki kişiyle karşılaştırıldığında, yeniden yerleşirme ihtiyacının toplam mülteci nüfusunun sadece yaklaşık %10'unu kapsadığı görülmektedir. Kamuya açık veriler parçalıdır; Türkiye için yıllık başvuru-kabul-fiilî çıkış serileri tek bir resmî veri tabanında düzenli ve tam biçimde yayımlanmamaktadır. AIDA'nın 2025 Türkiye güncellemesi, koruma alanındaki resmî bilgiye erişimin hâlen sınırlı olduğunu özellikle vurgulamaktadır (AIDA/ECRE, 2025). IOM'un Dünya Göç Raporu (2024), küresel düzeyde yerinden edilmiş kişi sayısının rekor seviyelere ulaştığını belgelemekte; Türkiye bu tabloda en büyük ev sahibi ülke konumunu korumaktadır (IOM, 2024). Türkiye'den yeniden yerleşirmenin 2018–2024 dönemindeki seyrini göstermektedir.

Türkiye'den BMMYK Destekli Yeniden Yerleşirme (2018–2024)

Yıl	BMMYK Sevk	Kabul Edilen	Fiilen Giden	Kabul Oranı	Değişim (%)	Başlıca Hedef Ülkeler
2018	~16.500	~14.000	~11.700	%85	—	ABD, Kanada, Almanya
2019	~18.800	~15.500	~10.400	%82	-11%	ABD, Kanada, Avust.
2020	~8.600	~6.800	~4.500	%79	-57%	Kanada, Almanya (COVID)
2021	~12.270	~9.500	~7.400	%77	+64%	Kanada, ABD, Almanya
2022	~14.800	~12.000	~10.200	%81	+38%	Kanada, ABD, Almanya
2023	~17.200	~14.500	~13.900	%84	+36%	ABD, Kanada, Fransa
2024	14.320	12.262	10.657	%96	-23%	Kanada, Alm., Fransa

Not. 2018–2023 verileri UNHCR Türkiye Factsheets, ReliefWeb ve AIDA/ECRE Türkiye raporlarından derlenmiştir. 2024 verileri UNHCR Türkiye Annual Results Report 2024'ten alınmıştır. 2020 düşüşü COVID-19 seyahat kısıtlamalarından, 2024'teki düşüş ABD USRAP askıya alınması ve hedef ülkelerdeki konut yetersizliğiyle ilişkilendirilmiştir.

Bu tablo, üç yapısal kabullenmeyi gerekli kılmaktadır. Birincisi, Türkiye'den yıllık yerleştirme sayısı en iyi yılında bile (2023: 13.900 kişi) toplam mülteci nüfusunun %0,4'ü düzeyinde kalmıştır. BMMYK'nın Ocak 2026 tarihli Türkiye raporu, ihtiyaç ile fiilî kapasite arasındaki bu yapısal boşluğu teyit etmektedir (UNHCR, 2026c). İkincisi, ABD'nin programı askıya alması, Türkiye'nin tek ülkeye bağımlılık riskini bir kez daha göstermiştir; 2024'teki %23'lük düşüş doğrudan bu etkiyi yansıtmaktadır. Suriye Barometresi (Erdoğan, 2021), kamuoyu algısındaki değişimin göç politikaları üzerindeki baskısını belgelemektedir; bu baskı yeniden yerleştirme sayılarının artırılmasını hem zorunlu hem siyasi açıdan hassas kılmaktadır. Üçüncüsü, GİB'in 2016'dan bu yana toplam 72.155 Suriyeli yerleştirdiği raporlanmışken (AIDA/ECRE, 2025), bu rakam 2,9 milyon geçici koruma altındaki Suriyelinin sadece %2,5'ine tekabül etmektedir. Kısacası, mevcut tempo yetersizdir ve yapısal müdahale gerekmektedir.

Peki bu durum neden şimdiye kadar değişmedi? İlk neden, Türkiye'nin yeniden yerleştirmeyi çoğu zaman teknik insani dosya yönetimi olarak görmesi, onu sistematik dış politika konusu hâline getirmemesidir. İkinci neden, kabul eden devletlerin gönüllü kota mantığına fazla bağımlı kalınmasıdır. Üçüncü neden ise verinin parçalı olması ve bu nedenle Türkiye'nin müzakere masasında kendi yükünü sayısal olarak yeterince görünür kılamamasıdır. İçduygu ve Aksel'in (2013) Türkiye'deki düzensiz göç analizi, bu koordinasyon açığının köklerini ortaya koymaktadır.

5.2 Kota Müzakereleri: Diplomatik Kaldıraçlar

Türkiye'nin bu alanda müzakere gücü olmadığı yönündeki yaygın görüş hem ampirik hem analitik olarak zayıftır. Betts'in (2009a) 'koruma yoluyla ikna' (protection by persuasion) çerçevesi, ev sahibi ülkelerin uluslararası korumayı diplomatik pazarlık aracına dönüştürebildiğini teorik olarak temellendirmektedir. Sorun kaldıraç yokluğu değil, kaldıraçların dağınık ve çoğu zaman reaktif biçimde kullanılmasıdır. Aşağıda, Türkiye'nin başlıca gerçekçi kaldıraçları fizibilite puanlarıyla birlikte sıralanmaktadır.

(a) NATO ortaklığı ve savunma iş birliği. Türkiye, NATO'nun en büyük ikinci silahlı kuvvetlerine sahip ülkesi ve güneydoğu kanadının stratejik dayanağıdır. Bu konum, başta ABD, Kanada, Almanya ve Fransa olmak üzere NATO üyeleriyle savunma/göç bağlantılı pazarlık alanları yaratmaktadır. Türkiye, İsveç ve Finlandiya'nın NATO üyeliği sürecinde gösterdiği gibi, güvenlik konularını çok boyutlu müzakerelere dönüştürme kapasitesine sahiptir. Özellikle Afganistan, Irak ve Suriye bağlamında Türkiye'nin tampon ve transit ülke rolü, ortak güvenlik çıkarlarıyla ilişkilendirildiğinde kabul eden devletlere 'daha fazla güvenli ve düzenli çıkış yolu açma' baskısı kurmak mümkündür. Neden yapılmadı: Yerleştirme kotaları, güvenlik müzakerelerinin gölgesinde kalmaktadır; NATO gündeminde göç başlı başına bir müzakere kalemi olarak öne çıkarılmamıştır. Risk: Aşırı güvenlikçi çerçeveye kaymak, mültecilerin hak öznesi olmaktan çıkarılması riskini taşır; Gammeltoft-Hansen ve Hathaway'ın (2015) 'iş birlikçi caydırma' analizi bu tehlikeyi belgelemektedir.

(b) 'Kapı bekçisi' rolü ve Suriyeli nüfus. Türkiye, Suriye krizinden bu yana AB'nin düzensiz göç baskısını azaltan başlıca tampon ülke konumundadır. Ancak, Avrupa Sayıştay'ının (2024) Özel Raporu AB fonlarının etkinliğini değerlendirirken, KAS (2020) AB mali desteğinin Türkiye'de yerinde harcanmasını sorgulamaktadır. Türkiye bu demografik gerçeği, 'tek taraflı yük taşıma' söylemiyle yeniden yerleştirme talebine çevirebilir. Ferris ve Kirişçi (2016), Suriye insani krizinin yarattığı 'kaos'un uluslararası toplum tarafından yeterince paylaşılmadığını belgelemektedir.

Risk: 'Kapı açma' tehdidinin aşırı kullanımı, uluslararası itibar kaybına yol açabilir ve mültecilerin araçsallaştırılması eleştirisini güçlendirir; Amnesty International (2020) AB-Türkiye anlaşmasının beş yıllık değerlendirmesinde bu riski belgelemiştir. Bu kaldıraç, ancak 'yük paylaşımı' söylemiyle çerçeveselendiğinde sürdürülebilir.

Neden tam kullanılmadı: Mutabakatın yerleştirme bileşeni (1:1 mekanizması) uygulamada sınırlı kalmış; Türkiye, mali desteği önceliklendirmiştir.

(c) AB üyelik süreci ve göç pazarlığı. AB üyelik süreci fiilen durmuş olmakla birlikte, gümrük birliği güncelleştirmesi ve vize serbestisi müzakereleri devam eden bağlantı noktalarıdır. Türkiye, bu müzakerelerde yerleştirme kotalarının artırılmasını bir 'karşılıklı çıkar' kalemi olarak sunabilir. 2024/1350 Sayılı Tüzük (İnsani Kabul ve Yerleştirme Çerçevesi) bu talebin hukuki meşruiyet zeminini oluşturmaktadır. Bendel (2021), AB Göç Paketi'nin iki yıllık eleştirel bilançosunu Friedrich-Ebert-Stiftung için sunmuştur; bu değerlendirme AB'nin yeniden yerleştirme konusundaki yavaş ilerlemesini belgelemektedir. Angenendt, Dimmelmeier ve Koch (2016),

Avrupa iltica sisteminin geleceğini sınır güvenliği, kamplar ve kontenjanlar üzerinden sorgulamaktadır. Neden yapılmadı: Üyelik sürecindeki siyasi donma, göç müzakerelerini de dondurmuştur; Türkiye göç konusunu AB ile ayrı bir müzakere kanalına taşımamıştır.

(d) 2016 Mutabakatı'nın yeniden müzakeresi. Mutabakatın malî bileşeni büyük ölçüde tamamlanmış; ancak vize serbestisi ve gümrük birliği vaatleri yerine getirilmemiştir. Bu durum, Türkiye'ye 'yerine getirilmemiş taahhütler' argümanı sunmaktadır (Brookings, 2021). Aralık 2023 itibarıyla 39.647 kişinin 1:1 şeması kapsamında yerleştirilmiş olması, mekanizmanın sınırlı ama somut kapasite üretebildiğinin kanıtıdır (AIDA/ECRE, 2025). Pries ve Savcı (2023), Mutabakatın insani yardım ile AB sınırlarının dışsallaştırılması arasında sallandığını göstermektedir. Bununla birlikte teknik düzeyde belirli kırılma grupları için mikro-kotalar, deprem bölgesi veya yüksek riskli profiller için hızlandırılmış kabul sınırlı müzakere seçenekleri arasında hala görülebilir. *Risk:* AB iç siyasetinde göç karşıtı söylem, yeniden yerleştirme sayılarını arttırmayı zorlaştırmaktadır.

5.3 GCR Taahhüt Mekanizmasının Aktif Kullanımı

Türkiye hangi ülkelere, hangi argümanlarla taahhüt artışı talep edebilir?

GCR'nin üçüncü hedefi (üçüncü ülke erişimini genişletmek) Türkiye'nin taleplerinin normatif çerçevesini oluştururken, karma çerçevenin pragmatik boyutu şu somut argümanları sunar: (i) Türkiye'nin toplam ~50 milyar \$ mülteci harcaması, adil külfet paylaşımı ilkesi açısından ülkenin üstlendiği külfeti göstermektedir; (ii) 2023 depremlerinin mülteci nüfus üzerindeki ek yıkımı (BMMYK 2023'te yediden yerleştirmenin %94'ünü deprem bölgesinden yapmıştır); (iii) ABD'nin askıya alması, diğer ülkelerin payını artırmasını meşrulaştıran bir 'boşluk' oluşturmuştur. Bu noktada, Hathaway ve Neve'nin (1997) 'kolektif ve çözüm odaklı koruma' önerisi Türkiye'nin GRF'deki talep pozisyonunu destekler bir mekanizma sunmaktadır. Türkiye bu mekanizmayı şimdiye kadar çoğunlukla savunmacı ve genel söylem düzeyinde kullanmıştır. Oysa daha aktif bir strateji mümkündür. Birinci olarak, Kanada ve AB üyesi yeniden yerleştirme devletlerinden, Türkiye'deki belirli kırılma gruplarına özgülenmiş çok yıllık kotalar talep edilebilir. İkinci olarak, depremden etkilenen bölgelerdeki dosyalar, ağır tıbbi ihtiyaç, tek ebeveynli haneler, refakatsiz çocuklar ve insan ticareti mağdurları için ülke bazında hedefler oluşturulabilir.

Üçüncü olarak, klasik yeniden yerleştirme yanında sponsorlu yollar, üniversite geçişleri ve aile temelli tamamlayıcı yollar da “pledging[5]” paketine dâhil edilebilir. UNHCR & MPI Europe’un küresel haritalama raporu, bu tamamlayıcı yolların mevcut kapasitesini belgelemektedir. Böylece Türkiye, yalnızca ‘daha fazla kota’ değil, ‘daha çeşitli güvenli çıkış yolu’ talep eden bir pozisyona geçebilir.

5.4 İkili ve Çok Taraflı Anlaşma Modelleri

Yeniden yerleştirme sayısının artırılmasında en somut araçlardan biri, Türkiye’nin kabul eden ülkelerle doğrudan ikili veya çok taraflı anlaşmalar imzalamasıdır. UNHCR Resettlement Handbook (2023), yeniden yerleştirme süreçlerinin etkinliğinin kaynak ülke ile kabul eden ülke arasındaki kurumsal koordinasyonun kalitesine bağlı olduğunu vurgulamaktadır (UNHCR, 2023). Mevcut uluslararası uygulamalar üç model sunmaktadır.

(a) BMMYK-aracılı üçlü model: Klasik yerleştirme anlaşmalarında BMMYK, kaynak ülke ile kabul eden ülke arasında aracı rolü üstlenmektedir. Ürdün, Lübnan ve Türkiye’deki mevcut operasyonlar bu modele dayanmaktadır. Türkiye’de BMMYK, 2022’de İstanbul ve Gaziantep’te yeni mülakat merkezleri açarak kapasitesini genişletmiştir (AIDA/ECRE, 2025). BMMYK Ocak 2026 tarihli Türkiye raporu, bu kapasiteye rağmen 2024 yılında yalnızca 10.657 kişinin fiilen yerleştirildiğini belgelemektedir (UNHCR, 2026c). Ancak bu model, kabul eden ülkelerin kotalarına bağımlıdır ve Türkiye’nin doğrudan müzakere gücünü sınırlandırmaktadır.

(b) Doğrudan ikili anlaşma modeli: Kanada’nın Ürdün ve Lübnan ile kurduğu doğrudan yerleştirme kanalları, BMMYK sevkini yanı sıra özel sponsorluk (PSR) ve BVOR programları aracılığıyla ek kabul mekanizmaları oluşturmaktadır (MPI, 2023; IRCC, 2024). Labman (2019), Kanada’nın mülteci yerleştirme programının hukuki sınırlarını aşan bir çerçeve sunduğunu belgelemektedir. Türkiye, Kanada ile benzer bir ikili çerçeve anlaşması müzakere ederek yıllık kota taahhütlerini kurumsallaştırabilir. Bu modelin avantajı, BMMYK sürecine ek olarak diaspora ağlarını devreye sokmasıdır.

(c) AB düzeyinde çok taraflı model: 2024 itibarıyla 13 AB ülkesi Türkiye’den yerleştirme sürecine dahil olmuştur. Avrupa Komisyonu’nun 2016 tarihli COM(2016) 468 sayılı teklifi, AB düzeyinde daha güçlü bir yeniden yerleştirme çerçevesi öngörmüş; bu teklif nihayetinde 2024/1350 Sayılı Tüzük olarak gerçekleşmiştir (European Commission, 2016; Peers, 2024). Türkiye, bu çerçeveyi 2024/1350 Sayılı Tüzük kapsamında kurumsal bir ikili anlaşmaya dönüştürerek öngörülebilir yıllık kotalar talep edebilir.

[5] "Pledging", uluslararası mülteci rejiminde devletlerin veya kurumların, mültecilere koruma sağlamak amacıyla gönüllü olarak verdikleri resmi taahhütleri tanımlar. Bu süreç özellikle Küresel Mülteci Forumu (GRF) ve Küresel Mülteci Mutabakatı (GCR) çerçevesinde merkezi bir rol oynar.

Peki, böylesi bir anlaşmanın olmazsa olmaz unsurları neler olmalıdır? Uluslararası uygulamaların karşılaştırması, başarılı ikili anlaşmaların dört temel bileşeni içermesi gerektiğini göstermektedir: (i) yıllık asgari kota taahhüdü, (ii) karşılıklı statü tanıma mekanizması (Türkiye'deki BMMYK veya GİB statü belirlemesinin kabul eden ülkeye tanınması), (iii) göç öncesi dil ve kültürel oryantasyon desteği ve (iv) kabul eden ülkedeki entegrasyon taahhüdü (konut, istihdam, eğitim erişimi). Böylece, Türkiye'nin üçüncü ülke işlemlerindeki koordinasyon eksikliğini de ikili anlaşmalarla kurumsal düzeyde giderebilir.

5.5 Özel Sponsorluk Programları

Özel sponsorluk, devlet bütçesine doğrudan külfet bindirmeden yeniden yerleştirmeyi ölçeklendiren en etkin mekanizmadır. Küresel Mülteci Sponsorluk Girişimi (Global Refugee Sponsorship Initiative — GRSI), Kanada hükümeti, BMMYK, Ottawa Üniversitesi ve Open Society Foundation iş birliğiyle 2016'dan bu yana özel sponsorluk modellerinin yaygınlaşmasını desteklemektedir (MPI, 2023). GRF 2023'te devletler, yeni bir küresel sponsorluk fonu kurulması ve 2030'a kadar 3 milyon ek mültecinin topluluk sponsorluğuyla üçüncü ülkelere erişiminin sağlanması konusunda anlaşmıştır (UN News, 2023). BMMYK'nın Üç Yıllık Stratejisi (2019–2021), yeniden yerleştirme ile tamamlayıcı yollar arasındaki sinerjinin güçlendirilmesini hedeflerken, "Sponsorship in the Context of Complementary Pathways" raporu (2024) bu modellerin tamamlayıcı yollar çerçevesindeki konumunu belgelemektedir.

Dahası Türkiye'de STK ve göçmen diasporalarının üstlenebileceği roller de devreye sokularak yeni bir mekanizma oluşturulabilir. Yerel ve uluslararası STK'ların Türkiye ofisleri, sponsorluk başvurularının koordinasyonu, göç öncesi oryantasyon ve hukuki danışmanlık hizmetleri sunabilir. Kanada, Almanya ve Avustralya'daki Suriyeli, Iraklı veya diğer diaspora toplulukları ise PSR/NesT/SHP başvurularında doğrudan sponsor olarak devreye girebilir. GRSI (2015) de bu tür adaptasyonlar için teknik destek sağlamaktadır.

5.6 AB–Türkiye İş Birliğinin Yeniden Yapılandırılması

2016 Mutabakatı'nın 1:1 mekanizması yerleştirme bileşeni, Yunan adalarından Türkiye'ye geri gönderilen her Suriyeli için Türkiye'den AB'ye bir Suriyeli'nin yerleştirilmesini öngörüyordu. Ancak uygulamada geri kabul sayıları sınırlı kaldığından, 1:1 mekanizması fiilen işlevsizleşmiştir. 2016'dan Aralık 2023'e kadar bu kanaldan yalnızca 37.743 Suriyeli yerleştirilmiştir (ASILE Policy Brief, 2024; AIDA/ECRE, 2025). Pries ve Savcı (2023), Mutabakatın insani yardım ile AB sınırlarının dışsallaştırılması arasında sallandığını göstermektedir.

Mayıs 2024'te kabul edilen AB Göç ve İltica Paktı çerçevesinde Pakt, 2024/1350 Sayılı Tüzük ile AB düzeyinde ilk kez bağlayıcı ortak kriterler, prosedürler ve asgari standartlar içeren bir yerleştirme çerçevesi oluşturmuştur (Council of the EU, 2024).

Pakt, Türkiye için bir 'fırsat penceresi' açmaktadır: üye devletler ulusal uygulama planlarını hazırlarken, Türkiye bu sürece 'öncelikli üçüncü ülke' olarak dahil edilmeyi talep edebilir. 2024/1351 Sayılı Tüzük (Asylum and Migration Management Regulation) kapsamındaki yeni dayanışma mekanizması (solidarity mechanism), üye devletlere yeniden yerleştirme veya mali katkı arasında seçim sunmaktadır. Türkiye, her iki bileşenden de yararlanmayı hedefleyebilir. Moreno-Lax'ın (2017) analizi, AB'nin sınır ötesi kontrol mekanizmalarının mülteci hakları üzerindeki etkisini belgelemekte; bu analiz Türkiye'nin AB ile müzakeresinde 'hak temelli' argümanları güçlendirmektedir. Dahası, AB, Pakt'ın dış boyutunu finanse etmek için NDICI (Global Europe) fonlarını ve Türkiye özelindeki "Mülteci Desteği" (Post-Facility) bütçelerini kullanır. Türkiye, Pakt'ın sınır yönetimi ve geri kabul şartlarını yerine getirme karşılığında; sınır güvenliği teknolojileri, dijital kayıt sistemleri ve mültecilerin yerel entegrasyonu için milyarlarca avroluk yeni hibe paketleri talep edebilir.

5.7 Bağımsız Bir Politika Aracı Olarak Aile Birleşimi

Bu yaklaşımın yeniliği, aile birleşimini dar anlamda bireysel başvuru prosedürü olarak değil, daha geniş bir güvenli ve düzenli hareketlilik mimarisinin parçası olarak ele almasıdır. Aile bağları üzerinden gerçekleşen yer değiştirme, klasik yeniden yerleştirmeye kıyasla siyasal olarak daha kabul edilebilir, daha düşük maliyetli ve entegrasyon başarısı daha yüksek bir kanal olma potansiyeline sahiptir. Wihtol de Wenden (2022), göç ve sürgün olgusunun küresel boyutlarını değerlendirirken, aile birleşiminin düzenli göç kanalları içinde en 'meşru' ve toplumsal kabul gören araç olduğuna dikkat çekmektedir. Buna rağmen Türkiye örneğinde hukuk ile uygulama arasında belirgin bir boşluk vardır: teorik olarak mümkün olan aile birleşimi, belge eksikliği, statü farklılaşması, dar aile tanımı, konsolosluk erişimi ve veri şeffaflığı eksikliği nedeniyle pratikte düşük kapasiteyle işlemektedir.

5.7.1 Uluslararası Hukuki Dayanak

BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (MSHS) Md. 23, aileyi 'toplumun doğal ve temel birimi' olarak tanımlayarak devletlerin aileyi koruma yükümlülüğünü tesis etmektedir. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) Md. 10, taraf devletlerin aile birleşimi başvurularını 'olumlu, insancıl ve ivedi biçimde' ele almasını gerektirmektedir. Bu hükümler, bireysel başvuru hakkı tanımamasına rağmen, devletlere *prosedürel yükümlülük* yüklemektedir: başvuruların reddedilmemesi değil, makul sürede ve erişilebilir biçimde değerlendirilmesi zorunludur. Fassin'in (2011) insani akıl (la raison humaine) kavramı, devletlerin insani yükümlülüklerini nasıl çerçevelediğini ve bu çerçevelenimin aile birleşimi gibi hakları nasıl şekillendirdiğini açıklamaktadır.

BMMYK, aile birleşimini 'kalıcı çözümler' çerçevesinin ayrılmaz bir parçası olarak konumlandırmakta; aile birliğinin sağlanmasını yerleştirme ve yerel entegrasyonun ön koşulu saymaktadır (UNHCR, 2001; Refworld, 2011).BMMYK çekirdek aile (eş ve reşit olmayan çocuklar) ötesinde 'bağımlı aile üyeleri'nin de kapsanmasını önermektedir. BMMYK'nın Üç Yıllık Stratejisi (2019–2021), yeniden yerleştirme ile tamamlayıcı yollar arasındaki sinerjide aile birleşiminin merkezliğini pekiştirmiştir (UNHCR, 2019). Bu standart, Türkiye gibi geniş koruma nüfusuna sahip ve belge eksikliğinin yaygın olduğu ülkeler bakımından özellikle önemlidir.

Normatif düzeyde ise sağlam bir temel bulunmasına rağmen, uygulamada üç yapısal açık mevcuttur. Birincisi, devletlerin takdir marjı, aile birleşimini fiilen kısıtlayan prosedürel engeller (örneğin, gelir eşiği, bekleme süresi, dar aile tanımı) oluşturmasına olanak tanımaktadır. İkincisi, AİHM içtihadı bireysel başvuru gerektirmekte; bundan dolayı da sistemik değişikliğe yol açma kapasitesi sınırlıdır. Üçüncüsü, Türkiye'deki mültecilerin çoğu (geçici koruma altındaki Suriyeliler) AİHM bireysel başvuru yoluna fiilen erişememektedir. ECRE'nin (2023) karşılaştırmalı çalışması, Avrupa'da ve Türkiye'de aile birleşimi prosedürlerinin çoğu zaman uzun bekleme süreleri, dar aile tanımları, belge sorunları ve yetersiz idarî kapasite nedeniyle etkisizleştiğini göstermektedir.

Eğer aile birleşimi zaten uluslararası ve bölgesel hukuk tarafından meşru bir kanal olarak tanınıyorsa, Türkiye bu alanı üçüncü ülkelerle müzakerede 'kültet paylaşımı' ve 'güvenli yasal yol' söylemiyle yeniden çerçeveleyebilir. GCR'nin (2018) üçüncü hedefi, aile birleşimini de kapsamaktadır. Burada Türkiye'nin vereceği şey sınır kontrolü ya da pasif bekleme değil; kayıt doğrulama, dosya hazırlama, aile bağı tespiti, belge eşleştirme ve ön değerlendirme koordinasyonudur. Karşılığında ise kabul devletlerinden daha öngörülebilir kotalar, hızlandırılmış usuller ve esnek belge değerlendirmesi talep edilebilir.

Aile birleşimi başvurularının en kritik pratik engeli, Suriyeli mültecilerin sivil kayıtlara (evlilik belgesi, nüfus cüzdanı, doğum belgesi) erişim güçlüğüdür. Suriye'deki çatışma koşullarında belge kaybı yaygındır; Türkiye'deki yeniden belgelendirme süreci ise uzun ve maliyetlidir. Üçüncü ülkeler, aile bağına kanıtlamak için DNA testi talep edebilmekte; bu durum hem mali yük hem de etik sorunlar yaratmaktadır. Türk Kızılayı verileri, bu engelin boyutunu somutlaştırmaktadır: 2022'de alınan 110 aile birleşimi talebinden yalnızca 9'u sonuçlandırılmış; 238 aile arama talebinden yalnızca 8'i karşılanmıştır (AIDA/ECRE, 2025).

Mevcut sistemin işlevselliğini değerlendirmek için en zor alan da veridir. Türkiye'de aile birleşimi başvurularının toplam sayısı, kabul oranı ve fiilen gerçekleşen birleşim oranı hakkında düzenli, ayrıştırılmış ve kamuya açık resmî veri setleri son derece sınırlıdır. AIDA'nın Türkiye raporları, yeniden yerleştirme ve aile birleşimi çıkışlarını birlikte ele almakta; buna karşın aile birleşimi kanalının kendi başına ne kadar işlediğini gösteren sistematik veri sunmamaktadır. IOM'un Yer Değiştirme İzleme Matrisi (DTM Türkiye), Türkiye'deki göç hareketlerini izlemekte ancak aile birleşimi özelinde ayrıştırılmış veri üretmemektedir. Bu veri eksikliği yalnızca akademik bir problem değildir; veri olmayınca ne kadar başvuru potansiyeli bulunduğu, hangi statü grubunun nerede tıkandığı ve hangi ülkeyle hangi tür müzakerenin daha verimli olacağı da sağlıklı biçimde ölçülememektedir. Dolayısıyla Türkiye'deki uygulama açığının bir boyutu da ölçülemeyen ve bu nedenle yönetilemeyen kapasite sorunudur.

Türkiye, aile birleşimini savunulması gereken bir hak olarak korurken, onu aynı zamanda üçüncü ülkelerle yapılacak müzakerelerde bağımsız bir araç olarak masaya koymalıdır. Bunun için önce iç tarafta statüye göre ayrılan erişim hiyerarşisini görünür kılmak, belge ikamesi yöntemlerini standartlaştırmak ve aile birleşimi verisini ayrıştırılmış biçimde üretmek gerekir. Dış tarafta ise AB üyesi devletler, Kanada, Birleşik Krallık ve diğer kabul ülkeleriyle 'Türkiye koordinasyon sağlar; siz çekirdek aile ve kırılğan geniş aile dosyalarında daha öngörülebilir kanal açarsınız' yaklaşımı geliştirilebilir. Bu model, hem aile birleşimi hakkını daha etkili kılar hem de Türkiye'nin düzensiz göç baskısını azaltan düzenli ve meşru bir hareketlilik koridoru yaratır.

5.7.2 Engeller ve Pratik Çözümler

(a) Belge eksikliği. Suriyeli mültecilerin önemli bir bölümü evlilik belgesi, nüfus cüzdanı veya doğum belgesinden yoksundur. BMMYK DNA programı; Norveç ve Hollanda DNA test maliyetini devlet bütçesinden karşılamaktadır. Tanık beyanı mekanizmaları (UNHCR, 2001) belge alternatifi olarak kullanılabilir. GİB'in geçici koruma kayıt sistemindeki mevcut veriler, belge yenileme sürecini hızlandırabilir. IOM'un Kültürel Oryantasyon programları bu sürece entegre edilebilir.

(b) Güvenlik taraması gecikmeleri. Kabul eden ülkelerin güvenlik kontrolleri ortalama 6–18 ay sürmekte; bu süre ÇHS Md. 10'daki 'ivedilik' ilkesiyle çelişmektedir. Hollanda örneğinde biyometri ve MVV, Almanya ve Fransa örneklerinde dış temsilcilik zinciri, Yunanistan ve İtalya örneklerinde dosya yığılması süreci uzatan temel faktörlerdir (IND, 2025; BAMF, 2026; AIDA Italy, 2025). IOM pre-screening modeli, menşe veya transit ülkelerde ön güvenlik taraması gerçekleştirerek kabul eden ülkenin işlem süresini kısaltmaktadır. GİB ön taraması bu gecikmeyi 3–6 aya indirmeyi başarabilir.

(c) Dar 'aile' tanımı. Çoğu AB ülkesi aile birleşimini çekirdek aileyle sınırlamakta; refakatsiz çocukların ebeveynleri, eşcinsel çiftler ve bağımlı yetişkin aile üyeleri dışta kalmaktadır. Türkiye, GCR taahhüt mekanizmasında 'genişletilmiş aile tanımı' önerisini bir müzakere kalemi olarak sunabilir; BMMYK Kılavuzu'ndaki 'bağımlı aile üyesi' tanımı bu önerinin normatif desteğini sağlamaktadır (UNHCR, 2001).

(d) Prosedürel erişim engelleri. Türkiye'deki mültecilerin AB konsolosluklarına erişimi coğrafi (uydu kent sistemi), mali (seyahat masrafı) ve bilgi (prosedür hakkında bilgi eksikliği) engelleriyle kısıtlanmaktadır. Almanya'nın 'fristwährende Anzeige' (süre koruyucu bildirim) uygulaması, başvurunun fiziksel olarak konsolosluğa gitmeden başlatılabilmesini sağlamaktadır. Fransa'nın OFPRA saha misyonları modeli, konsolosluk işlemlerini menşe/transit ülkeye taşımaktadır. Köprü Mekanizması, EUAA İstanbul tesisi aracılığıyla 'tek durak' başvuru merkezi işlevi görebilir; bu model halihazırda 13 AB ülkesinin yerleştirme seçim misyonları için kullanılmaktadır (AIDA/ECRE, 2025).

6. SONUÇ: HAREKETSİZLİĞİN MALİYETİ, EYLEMİN ZORUNLULUĞU

Türkiye'nin yeniden yerleştirme kapasitesini artırması, hem uluslararası hukuki yükümlülüklerin bir gereği hem de ulusal çıkarla örtüşen bir politika tercihidir.

Yeniden yerleştirmenin yalnızca bir insani jest değil, non-refoulement ilkesinden türeyen yapısal bir yükümlülük olduğu açıktır. Gammeltoft-Hansen ve Hathaway'ın (2015) ortaya koyduğu üzere, işbirlikçi caydırıcılık ortamında non-refoulement ilkesinin etkin uygulanması, devletlerin yalnızca geri göndermeme yükümlülüğüyle sınırlı kalmayıp kalıcı çözüm mekanizmalarına aktif olarak katılmasını gerektirmektedir. Türkiye'nin geçici koruma rejiminin hem bireysel haklar hem de devlet kapasitesi açısından sürdürülemezliği kanıtlanmıştır. Erdoğan'ın (2021) Suriye Barometresi verilerinin de teyit ettiği üzere, geçici koruma altındaki nüfusun toplumsal uyum süreçleri, statü belirsizliği nedeniyle ciddi biçimde kısıtlanmaktadır.

Türkiye'nin elindeki diplomatik kaldıraçların —AB-Türkiye Mutabakatı'nın yeniden yapılandırılmasından GCR taahhüt mekanizmasına, ikili anlaşmalardan özel sponsorluk modellerine kadar— büyük ölçüde kullanılmadığı görülmektedir.

AİHM içtihadı yeniden yerleştirmenin non-refoulement ilkesinin işlevsel bir uzantısı olduğunu teyit etmektedir. Moreno-Lax (2017), Avrupa'da ilticaya erişim önündeki ülke dışı sınır kontrol mekanizmalarının mülteci haklarını fiilen sınırladığını ortaya koyarak, yeniden yerleştirmenin bu açığı kapatacak meşru bir hukuki araç olduğunu savunmuştur. Koskeniemi'nin (2005) ifadesiyle, uluslararası hukukun belirsizliği bir zayıflık değil, politik iradenin harekete geçirilebileceği bir alan yaratır —Türkiye'nin bu alanı kullanması için gereken hukuki altyapı mevcuttur. Ancak Batı ülkelerinin de bu açığı sığınmacı aleyhine kullandığı da açıktır.

Türkiye'nin BMMYK ile veri paylaşım protokollerini genişletmesi, sevk süreçlerini hızlandıracaktır.

AB'nin FRIT mekanizması ve müteakip mali yardım paketleri aracılığıyla sağladığı yaklaşık 10 milyar avroluk destek, Türkiye'nin yükünün ancak bir bölümünü karşılamıştır. Uzun süreli geçici statünün devlete yıllık maliyeti —eğitim, sağlık, sosyal yardım, altyapı baskısı — yeniden yerleştirmenin tek seferlik transfer maliyetinden katbekat fazladır.

Hareketsizliğin maliyeti, yalnızca doğrudan harcama değil, fırsat maliyeti olarak da hesaplanmalıdır: Türkiye'nin bu kaynakları kendi kalkınma önceliklerine yönlendirememesinin ekonomik bedeli ölçülmeyi beklemektedir. İneli-Ciğer'in (2018) geçici koruma altındaki Suriyelilerin çalışma izinlerine ilişkin analizi, ekonomik entegrasyonun statü belirsizliği nedeniyle kısıtlandığını ve bunun mali yükü artırdığını ortaya koymuştur.

Türkiye, 2026 itibarıyla dünyada en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ikinci ülke konumundayken, yeniden yerleştirme alanındaki kurumsal kapasitesinin sınırlılığı uluslararası arenada bir itibar paradoksu yaratmaktadır. Ev sahibi ülke olarak taşıdığı yükü diplomatik kaldıracıya dönüştürme potansiyeli, yeniden yerleştirme konusundaki sistematik politika eksikliği nedeniyle zayıflamaktadır.

Sivil toplum kuruluşları, yeniden yerleştirme süreçlerinin bağımsız izlenmesi için sistematik bir gözlem mekanizması kurmalıdır. Geçici koruma altındaki bireylerin tamamlayıcı yollara erişimini engelleyen kurumsal faktörlerin tespitine yönelik saha araştırmaları önceliklendirilmelidir. Savunuculuk faaliyetleri, yalnızca hak temelli söylemle değil, kamuoyunu ikna edecek maliyet-fayda analizleri ve karşılaştırmalı verilerle desteklenmelidir.

Uluslararası akademik ağlarla iş birliği içinde, Türkiye'den gerçekleştirilen yeniden yerleştirmenin uzun vadeli entegrasyon sonuçlarını izleyen bağımsız araştırma programları oluşturulmalıdır.

Yeniden yerleştirme, Türkiye'nin üstlendiği demografik baskıyı azaltan, uluslararası arenada külfet paylaşımını somutlaştıran ve sorumluluk almayan ülkelere karşı diplomatik bir koz niteliği taşıyan bir araçtır. Etkin bir yeniden yerleştirme mekanizması, Türkiye'nin egemenlik kapasitesini zayıflatmaz; aksine, göç yönetiminde inisiyatifi elinde tutan, koşulları belirleyen ve uluslararası toplumu hesap vermeye zorlayan bir devlet imajını güçlendirir (Kirişçi, 2021). Kirişçi ve Ferris [2015], Türkiye'nin külfet paylaşımını hâlâ yeterince yerine getirmeyen AB üye devletlerine ve diğer kabul ülkelerine karşı diplomatik kozunun ancak veri şeffaflığı, takvimli taahhüt talebi ve kurumsal izleme mekanizmasıyla inşa edilebileceğini vurgulamıştır.

Hareketsizlik ise Türkiye'yi külfeti tek başına taşıyan, karşılık alamayan bir ülke konumunda bırakır —bu, ulusal itibarla bağdaşmayan bir tablodur.

Türkiye’den gerçekleştirilen yeniden yerleştirmelere ilişkin bağımsız bir veri izleme sisteminin kurulması acil bir ihtiyaçtır. Mevcut veriler Göç İdaresi Başkanlığı ve BMMYK tarafından ayrı ayrı derlenmekte, metodolojik tutarsızlıklar karşılaştırmalı analizi güçleştirmektedir; sivil toplum ve akademik kuruluşların erişimine açık, standartlaştırılmış bir veri altyapısı hem politika yapımını hem de akademik araştırmayı güçlendirecektir.

Türkiye ile benzer büyük ölçekli mülteci nüfusu barındıran Ürdün ve Lübnan’ın AB ile geliştirdiği müzakere çerçeveleri —özellikle Jordan Compact (2016) ve LCRP (Lübnan Krizi Müdahale Planı)— transit ve ev sahibi konumundaki bir devletin uluslararası aktörlerle nasıl yapılandırılmış müzakere yürütebildiğini, hangi diplomatik araçların işe yaradığını ve hangilerinin sembolik kaldığını gösteren doğal karşılaştırmalı vakalar sunmaktadır [Kirişçi ve Ferris, 2015; Angenendt ve Koch, 2023].

Türkiye’nin yeniden yerleştirme politikasını dönüştürmek için gerekli olan her şey — hukuki araçlar, diplomatik kaldıraçlar, kurumsal kapasite, uluslararası modeller— mevcuttur. Eksik olan tek şey siyasi iradedir. Hareketsizliğin maliyeti, herhangi bir politika değişikliğinin maliyetinden fazladır.

KAYNAKÇA

1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü.

2024/1350 (2024). Regulation (EU) establishing a Union Resettlement and Humanitarian Admission Framework, OJ L, 2024/1350, 22.5.2024.

2024/1351(2024). Regulation (EU) on Asylum and Migration Management, OJ L, 2024/1351, 22.5.2024.

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013). T.C. Resmî Gazete, 28615.

A/RES/73/151 (2018). BM Genel Kurulu Küresel Mülteci Mutabakatı.

<https://www.unhcr.org/the-global-compact-on-refugees.html>

AB Direktifi 2003/86/EC (2003). Council Directive on the right to family reunification. Resmî AB Gazetesi L 251/12.

AB Direktifi 2011/95/EU (2011). Directive on standards for the qualification of third-country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection. Resmî AB Gazetesi L 337/9.

ACNUR España (2024). Reasentamiento y vías complementarias de admisión humanitaria.

<https://eacnur.org/es/labor/cooperacion-y-accion-humanitaria/reasentamiento>

AIDA (2025). Criteria and conditions.

<https://asylumineurope.org/reports/country/italy/content-international-protection/family-reunification/criteria-and-conditions/>

AIDA/ECRE (2025a). AIDA country report: Türkiye — update on 2024. <https://ecre.org/aida-country-report-on-turkiye-update-on-2024/>

Amnesty International (2020). The EU-Turkey Deal: Five years on. <https://www.amnesty.org>

Angenendt, S., Dimmelmeier, A., & Koch, A. (2016). Grenzsicherung, Lager, Kontingente: Die Zukunft des europäischen Asylsystems. SWP-Aktuell 30/2016. https://www.swp-berlin.org/publications/products/aktuell/2016A30_adt_kpp_koh.pdf

Angenendt, S., & Koch, A. (2023). Globale Migrationspolitik: Herausforderungen für eine gerechte Lastenteilung. SWP. <https://www.swp-berlin.org>

ASILE Policy Brief (2024). EU–Turkey cooperation in the field of migration and asylum.

<https://www.asileproject.eu>

Aufenthg — Aufenthaltsgesetz [Almanya İkamet Yasası], §§27–36a. <https://www.gesetze-im-internet.de/aufenthg>

KAYNAKÇA

Avrupa Komisyonu (2025). EU support to refugees in Türkiye.

https://enlargement.ec.europa.eu/countries/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_en

Avrupa Sayıştayı (2024). Special report 06/2024: The Facility for Refugees in Turkey.

<https://www.eca.europa.eu/en/publications/SR-2024-06>

Aydınlı, D. (2017). Kitlemel Göç Akınlarının Uluslararası Koruma Rejimine Etkisi: Türkiye'deki Suriyeliler ve Geçici Koruma [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi].

BAMF (2026). Bundesamt für Migration und Flüchtlinge. <https://www.bamf.de>

Bendel, P. (2021). Zwei Jahre EU-Migrationspakt: Eine kritische Zwischenbilanz. Friedrich-Ebert-Stiftung.

Bendel, P., & Lepennec, M. (Eds.). (2017). Resettlement and humanitäre Aufnahmeprogramme in der EU.

Betts, A. (2009a). Protection by persuasion: International cooperation in the refugee regime. Cornell University Press.

Betts, A. (Ed.). (2009b). Global migration governance. Oxford University Press.

Betts, A., & Loescher, G. (Der.). (2011). Refugees in international relations. Oxford University Press.

Biner, Z. Ö. (2014). Multiple belongings and the challenges to biographic navigation for urban refugees in Turkey. *Journal of Refugee Studies*, 27(3), 407–420.

Brookings Institution (2021). As EU–Turkey migration agreement reaches the five-year mark, add a job creation element. <https://www.brookings.edu>

CEAR (2023). Informe anual 2023: Las personas refugiadas en España y Europa. <https://cear.es/informe-2023>

CESEDA (2024). Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile [Fransa], L.411-1+.

CFR (2025). How does the U.S. refugee system work? Council on Foreign Relations.

<https://www.cfr.org/backgrounders/how-does-us-refugee-system-work-trump-biden-afghanistan>

Council of the EU (2024). The Council adopts the EU's pact on migration and asylum. 14 Mayıs 2024. <https://www.consilium.europa.eu>

- Crock, M., Saul, B., & Dastyari, A. (2006). Future seekers II: Refugees and irregular migration in Australia. Federation Press.
- CRS (2025). Global refugee resettlement: Background and selected issues. Congressional Research Service, IF12813.
- Die Zeit (2025). Aufnahme von Geflüchteten über UN-Resettlement-Programm ausgesetzt. <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2025-04/bamf-gefluechtete-aufnahme-schutzbeduerftige-un-resettlement-ausgesetzt>
- ECRE (2024). Family reunification for beneficiaries of international protection. <https://ecre.org/wp-content/uploads/2023/02/AIDA-Family-Reunification-February-2023.pdf>
- ECRE (2025). All packed-up and ready? Assessment of the state of play on Pact implementation. Policy Note #49.
- Ekşi, N. (2015). Yabancılar ve uluslararası koruma hukuku (2. baskı). Beta Yayıncılık.
- Erdoğan, M. M. (2021). Suriye Barometresi 2021: Suriyelilerle uyum içinde yaşamının çerçevesi. Orion Kitabevi.
- European Commission (2023). [Başlık bilgisi eksik — kayıt tamamlanmalıdır]. <https://home-affairs.ec.europa.eu>
- European Commission (2026). Resettlement and humanitarian admission. https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/legal-migration-and-resettlement/resettlement-and-humanitarian-admission_en
- European Parliament Research Service (2016). Refugee and asylum policy in Australia: Between resettlement and deterrence. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2016\)593517](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2016)593517)
- Fassin, D. (2011). La raison humanitaire: Une histoire morale du temps présent. Seuil.
- Ferris, E., & Kirişçi, K. (2016). The consequences of chaos: Syria's humanitarian crisis and the failure to protect. Brookings Institution Press. [NOT: Yazarın orta adı baş harfi bu baskıda "E.", 2021 baskısında "E. G." — kontrol önerilir.]
- Ferris, E. G., & Kirişçi, K. (2021). The consequences of chaos: Syria's humanitarian crisis and the failure to protect (2. baskı). Brookings Institution Press.

- Gammeltoft-Hansen, T., & Hathaway, J. C. (2015). Non-refoulement in a world of cooperative deterrence. *Columbia Journal of Transnational Law*, 53(2), 235–284.
- GCR Greece (2024). Greek Council for Refugees: Annual report. <https://www.gcr.gr>
- GCR Indicator Report (2023). 2023 Global Compact on Refugees indicator report. UNHCR.
- GİB (2026). Göç İdaresi Başkanlığı istatistikleri. <https://en.goc.gov.tr/>
- Goodwin-Gill, G. S., & McAdam, J. (2021). *The refugee in international law* (4. baskı). Oxford University Press.
- GRSI (2025). Global Refugee Sponsorship Initiative. <https://refugeesponsorship.org>
- Hathaway, J. C., & Neve, R. A. (1997). Making international refugee law relevant again: A proposal for collectivized and solution-oriented protection. *Harvard Human Rights Journal*, 10, 115–211.
- Hyndman, J., Payne, W., & Jimenez, S. (2017). Private refugee sponsorship in Canada. *Forced Migration Review*, 54, 56–59. <https://www.fmreview.org/resettlement/hyndman-payne-jimenez>
- Immigration and Refugee Protection Act, SC 2001, c 27. <https://laws.justice.gc.ca/eng/acts/i-2.5/fulltext.html>
- Immigration New Zealand (2025). Government confirms Refugee Quota Programme settings for 2025–2028. <https://www.immigration.govt.nz/about-us/news-centre/government-confirms-refugee-quota-programme-settings-for-20252028/>
- InfoMigrants (2025). Germany's new government suspends refugee resettlement. 21 Ağustos 2025.
- IRCC (2024). Government of Canada. <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/news/2024/10/20252027-immigration-levels-plan.html>
- İçduygu, A., & Aksel, D. B. (2013). Türkiye'de düzensiz göç. IOM Türkiye.
- İçduygu, A. (2015). Syrian refugees in Turkey: The long road ahead. Transatlantic Council on Migration / MPI Europe.
- İneli-Ciğer, M. (2018). Turkey's new regulation on work permits for Syrians under temporary protection. *International Journal of Refugee Law*, 30(1), 123–145.

- KAS — Konrad-Adenauer-Stiftung (2020). Flüchtlinge in der Türkei: Ist das Geld der EU gut angelegt? <https://www.kas.de/documents/252038/7938566/EU-Gelder+für+Flüchtlinge+in+der+Türkei.pdf>
- Kerwin, D. (2018). The US Refugee Resettlement Program — A return to first principles in a time of crisis. *Journal on Migration and Human Security*, 6(3), 205–225.
- Kirişçi, K. (2021). The 1951 Refugee Convention: Will it survive another 70 years? Brookings Institution. <https://www.brookings.edu>
- Kirişçi, K., & Ferris, E. (2015). Not likely to go home: Syrian refugees and the challenges to Turkey. Brookings Institution.
- Kneebone, S., & Rawlings-Sanaei, F. (Der.). (2007). *New regionalism and asylum seekers: Challenges ahead*. Berghahn Books.
- Koskeniemi, M. (2005). *From apology to utopia: The structure of international legal argument* (2. baskı). Cambridge University Press.
- Labman, S. (2019). *Crossing law's border: Canada's refugee resettlement program*. UBC Press.
- Lapacciana, A. M. (2023). *Reinsediamento e ammissione umanitaria in Italia e nell'UE* [Yüksek lisans tezi, LUISS]. http://tesi.luiss.it/34280/1/090842_LAPACCIANA_ADA%20MARIA.pdf
- LOEX (2000).— Ley Orgánica 4/2000 [İspanya], Md. 17–18.
- Moreno-Lax, V. (2017). *Accessing asylum in Europe: Extraterritorial border controls and refugee rights*. Cambridge University Press.
- MPI (2023). *Canada's private sponsorship model represents a complementary pathway for refugee resettlement*. Migration Policy Institute. <https://www.migrationpolicy.org>
- Okyay, A., & Zaragoza-Cristiani, J. (2016). The leverage of the gatekeeper: Power and interdependence in the migration nexus between the EU and Turkey. *The International Spectator*, 51(4), 51–66.

- Orchard, P., & Miller, A. (2014). Protecting refugees beyond borders: Burden sharing, responsibility sharing and protection. *Refugee*, 30(2), 65–76.
- Peers, S. (2024). The new EU asylum laws, part 3: The Resettlement Regulation. *EU Law Analysis*. <http://eulawanalysis.blogspot.com/2024/01/the-new-eu-asylum-laws-part-3.html>
- Pekşen, S. (2025). Future-making as a refugee in Turkey: Containment, resettlement, and multiple futures. *Comparative Migration Studies*, 13.
- Prantl, J. (2023). The legal framework for refugee resettlement to the European Union with lessons from the American model. *Nomos*.
https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/63867/PUB_993_Prantl_The_legal_framework_for_refugee_resettlement_to_the_EU.pdf
- Pries, L., & Zülfiyar Savcı, B. Ş. (2023). Between humanitarian assistance and externalizing of EU borders: The EU–Turkey deal. *Sociology Compass*.
<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/23315024231156381>
- Refugee Council of Australia (2024). The 2024–25 Federal Budget: What it means for refugees. <https://www.refugeecouncil.org.au/the-federal-budget-what-it-means-for-refugees-and-people-seeking-humanitarian-protection/>
- Schieffer, A. (2024). EU's normative justifications of refugee resettlement. *Journal of Refugee Studies*, 37(2), 552–571. <https://academic.oup.com/jrs/article/37/2/552/7637132>
- Suhrke, A. (1998). Burden-sharing during refugee emergencies: The logic of collective versus national action. *Journal of Refugee Studies*, 11(4), 396–415.
- Thielemann, E. (2018). Why refugee burden-sharing fails: Public goods, free-riding and symbolic solidarity in the EU. *Journal of Common Market Studies*, 56(1). [NOT: Sayfa aralığı eksik.]
- TUI — D.Lgs. 286/1998 [İtalya], Md. 29–30.
- UNHCR Tüzüğü (1950). Statute of the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, A/RES/428(V).
- UNHCR (2001). Family reunification in the context of resettlement and integration. *Refworld*.
<https://www.refworld.org/en/download/149243>

- UNHCR (2019). Three-Year Strategy (2019–2021) on Resettlement and Complementary Pathways. UNHCR. <https://www.unhcr.org/three-year-strategy-resettlement-complementary-pathways>
- UNHCR (2022). Families together: Family reunification for refugees in the EU. <https://www.unhcr.org/familiestogether/>
- UNHCR (2023). Resettlement Handbook (2023 baskısı). <https://www.unhcr.org/resettlement-handbook>
- UNHCR (2025a). Global report 2024. UNHCR. <https://www.unhcr.org/publications/global-report-2024>
- UNHCR (2025b). Global trends: Forced displacement in 2024. UNHCR. <https://www.unhcr.org/global-trends>
- UNHCR (2026a). Resettlement Data Finder. <https://www.unhcr.org/resettlement-data>
- UNHCR (2026b). Projected global resettlement needs 2025. <https://www.unhcr.org/resettlement>
- UNHCR (2026c). Resettlement and complementary pathways for refugees in Türkiye (January 2026). <https://reliefweb.int/report/turkiye/resettlement-and-complementary-pathways-refugees-turkiye-january-2026>
- UNHCR Canada (2021). What is the private sponsorship of refugees? UNHCR Canada. <https://www.unhcr.ca/in-canada/other-immigration-pathways-refugees/private-sponsorship-refugees/>
- UNHCR GRF Summary (2023). Summary of the Global Refugee Forum 2023 by the co-hosts and co-convenors. UNHCR.
- UNHCR Türkiye (2025). Resettlement. <https://help.unhcr.org/turkiye/resettlement/>
- UNSW Kaldor Centre (2024). Factsheet: Resettlement. University of New South Wales. [URL eksik — eklenmesi önerilir.]
- USRAP (2025). The United States Refugee Admissions Program. U.S. Citizenship and Immigration Services. <https://www.uscis.gov/humanitarian/refugees-and-asylum/refugees>

- White House (2025). Executive order: Realigning the United States Refugee Admissions Program (20 Ocak 2025). <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/01/realigning-the-united-states-refugee-admissions-program/>
- Wihtol de Wenden, C. (2022). *Figures de l'exil: Un monde de migrations*. CNRS Éditions.
- Williams Institute (2025). Impact of US refugee admissions overhaul on LGBTQI+ refugees. UCLA School of Law.
- World Bank (2023). The case of Syrian refugees in Türkiye. World Development Report 2023 background paper. World Bank.
- Zieck, M. (2010). UNHCR and Turkey, and beyond: Of parallel tracks and symptomatic cracks. *International Journal of Refugee Law*, 22(4), 593–622. <https://doi.org/10.1093/ijrl/eeq033>